

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta sekä eräiden muiden lakien täydentämisestä tuomioistuinten henkilöstön kielitaitoa koskevilla säännöksillä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi tuomareiden, tuomioistuinten esittelijöiden, kärjäoikeuksien kärjäviskaalien ja notaareiden sekä tuomioistuinten sivutoimisten asiantuntijajäsenten suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista.

Esityksen mukaan sellaisen yksikielisen tuomioistuimen tuomarilta, joka nimitetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaan, vaadittaisiin tuomiopiirin väestön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa, joka vastaa aikaisemman lain mukaista kielen täydellistä hallitsemista. Tämän lisäksi yksikielisen tuomioistuimen tuomarilta vaadittaisiin toisen kielen tyydyttävää ymmärtämistä ja tyydyttävää suullista taitoa.

Esityksen mukaan sellaisen kaksikielisen tuomioistuimen tuomarilta, joka nimitetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaan, vaadittaisiin tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa ja toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa.

Tuomioistuinten lainkäyttötoimintaan osal-

listuu myös esittelijöitä, kärjäoikeuksien kärjäviskaaleja ja notaareja sekä tuomioistuinten sivutoimisia asiantuntijajäseniä, joita ei nimitetä tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaan. Heidän asemansa tuomioistuintokokoonpanossa on kuitenkin niin merkittävä, että asianomaisissa organisaatioalueissa on asianmukaista säätää heidän suomen ja ruotsin kielen taidostaan sen varmistamiseksi, että heillä on asian käsittelyn ja ratkaisun kannalta riittävä kielitaito. Esitykseen sisältyvät tämän vuoksi lakiehdotukset tuomareiden nimittämisestä annetun lain, hovioikeuslain, kärjäoikeuslain, korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain, hallinto-oikeuslain muuttamisesta, vakuutuslainsäädännön muuttamisesta, työtuomioistuimesta annetun lain, markkinaoikeuslain, sotilasoikeudenkäyntilain sekä patenti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain muuttamisesta.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1. Johdanto.....	4
2. Nykytila	4
2.1. Voimassa oleva lainsäädäntö.....	4
2.2. Nykytilan selvitys	8
2.3. Ahvenanmaan erityisasema.....	9
2.4. Saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutuminen tuomioistuimissa.....	9
2.5. Muut kielet	10
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	10
4. Esityksen vaikutukset	11
4.1. Taloudelliset vaikutukset	11
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	12
4.3. Ympäristövaikutukset	12
4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan	12
5. Asian valmistelu.....	12
6. Riippuvuus muista laeista	13
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	14
1. Lakiehdotusten perustelut.....	14
1.1. Laki tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta.....	14
1.2. Laki hovioikeuslain 6 §:n muuttamisesta.....	16
1.3. Laki käräjäoikeuslain muuttamisesta.....	17
1.4. Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta	18
1.5. Laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta	19
1.6. Laki vakuutuslainsäädännön muuttamisesta	20
1.7. Laki työtuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	21
1.8. Laki markkinaoikeuslain muuttamisesta.....	21
1.9. Laki sotilasoikeudenkäyntilain muuttamisesta.....	22
1.10. Laki patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain 9 §:n muuttamisesta.....	23
2. Tarkemmat säännökset	23
3. Voimaantulo.....	23
4. Säätämisyjärjestys	23

LAKIEHDOTUKSET	25
tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta.....	25
hovioikeuslain 6 §:n muuttamisesta	26
käräjäoikeuslain muuttamisesta.....	27
korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta	28
hallinto-oikeuslain muuttamisesta.....	29
vakuutuslain muuttamisesta.....	30
työtuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	31
markkinaoikeuslain muuttamisesta	32
sotilasoikeudenkäyntilain muuttamisesta.....	32
patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain 9 §:n	
muuttamisesta.....	33
 LIITE	 34
 RINNAKKAISTEKSTIT	 34
tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta.....	34
hovioikeuslain 6 §:n muuttamisesta	36
käräjäoikeuslain muuttamisesta.....	37
korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta	39
hallinto-oikeuslain muuttamisesta.....	40
työtuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	42
patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain 9 §:n	
muuttamisesta.....	43

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annettu laki (149/1922) siihen tehtyine muutoksineen on kumottu 1 päivänä tammikuuta 2004 voimaan tulevalla julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetulla lailla (424/2003). Viimeksi mainitun lain 6 §:n 2 momentin mukaan tuomarin virkaan vaadittavista kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa (205/2000). Siinä ei nykyisin ole säännöksiä kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista.

Tässä yhteydessä tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset on syytä arvioida uudelleen. Arvioinnin tarkoituksena on, että tuomareille asetetaan sellaiset kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset, että he suoriutuvat kielilain (423/2003) viranomaisille asettamista velvollisuuksista.

2. Nykytila

2.1. Voimassa oleva lainsäädäntö

Voimassa olevan valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain mukaan tuomarilta vaaditaan yksikielisellä virka-alueella alueen väestön enemmistön kielen täydellistä hallitsemista ja toisen kielen ymmärtämistä ja välttävää suullista taitoa. Kaksikielisellä virka-alueella tuomarilta vaaditaan alueen väestön enemmistön kielen täydellistä hallitsemista ja toisen kielen suullista ja kirjallista taitoa.

Tuomioistuinten kielellisestä asemasta säädetään virka- ja itsehallintoalueiden kielellisestä jaotuksesta vuosina 2003–2012 annetun valtioneuvoston asetuksen (1174/2002) 2 §:ssä ja 8–10 §:ssä. Tuomioistuinten virka-alueet eli tuomiopiirit ovat tämän perusteella joko yksi- tai kaksikielisiä. Tämä jaotus koskee vain kansalliskieliä, suomen ja ruotsin

kieltä, mutta ei alueen mahdollisia muita kielellisiä ryhmiä, esimerkiksi venäjänkielistä vähemmistöä. Esityksessä käytetään kaksikielisiä tuomioistuimia käsiteltäessä ilmaisuja tuomiopiirin väestön enemmistön kieli ja toinen kieli.

Vielä voimassa olevan suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta annetun asetuksen (442/1987) 1 §:n mukaan valtion virkaan vaadittava kielitaito osoitetaan joko erityisessä kielitutkinnossa taikka katsotaan saavutetuksi opintojen yhteydessä. Asetus kumoutuu uuden kielilainsäädännön voimaan tulla 1 päivänä tammikuuta 2004. Valtioneuvosto on 12 päivänä kesäkuuta 2003 antanut asetuksen suomen ja ruotsin kielen taidon osoittamisesta valtionhallinnossa (481/2003). Sen mukaan valtionhallinnon kielitutkintojen järjestelmä säilyy pääosin ennallaan.

Käytännössä valtion virkamiehiltä vaadittava suomen ja ruotsin kielen taito osoitetaan nykyisin pääsääntöisesti korkeakoulututkinnon yhteydessä. Oikeustieteellisistä tutkimuksista annetun asetuksen (86/1996) 5 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan opiskelijan tulee oikeusnotaarin tai oikeustieteen kandidaatin tutkintoon sisältyvissä opinnoissa tai muulla tavalla osoittaa saavuttaneensa sellaisen suomen ja ruotsin kielen taidon, joka valtion virkamiehiltä vaaditaan korkeakoulututkintoa edellyttävään virkaan kaksikielisellä virka-alueella ja joka on tarpeen oman alan kannalta.

Mainittu asetus kumottaneen valtioneuvoston asetuksella yliopistojen tutkinnoista, jonka valmistelu on vireillä opetusministeriössä ja jonka on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti yliopistolakiin (645/1997) valmisteltävien muutosten kanssa 1 päivänä elokuuta 2005. Tutkintoon sisältyvää kielitaitoa koskeva säännös jäänee kuitenkin ennalleen. Sääntelyllä turvataan se, että suomenkielellä koulusivistyksensä saanut ja oikeustieteellisen tutkinnon suorittaneella henkilöllä on mahdollisuus hakea kaksikieliseen viranomaisen tai tuomioistuimen palvelukseen 1-

man ruotsin kielen lisäopintoja tai erikseen suoritettavaa kielikoetta. Koska oikeustieteellinen tutkinto on myös virkatutkinto ja säädetty kelpoisuusvaatimus useaan valtion virkaan, on perusteltua sovittaa opintoihin kuuluva kielitaito yhteensopivaksi kaksikielisen viranomaisen tai kaksikieliseen tuomioistuimen kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten kanssa, vaikka tutkinnon suorittanut saattaakin hakeutua virkaan yksikieliselle alueelle.

Valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 1 §:n mukaan virkaan, joihin vaaditaan korkeakoulussa suoritettu loppututkinto, vaaditaan virka-alueen väestön enemmistön kielen täydellisen hallinnan lisäksi kaksikielisellä virka-alueella maan toisen kielen suullista ja kirjallista taitoa ja yksikielisellä virka-alueella maan toisen kielen ymmärtämistä. Tämän yleisvaatimuksen lisäksi tuomarinvirkaan vaaditaan kuitenkin yksikielisellä virka-alueella maan toisen kielen ymmärtämistä ja sen välttävää suullista taitoa.

Vuoden 2004 alusta voimaan tulevan julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan valtion henkilöstöltä, jolta edellytetään säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkintoa, vaaditaan kaksikielisessä viranomaisessa viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Yksikielisessä viranomaisessa edellytetään viranomaisen kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa sekä toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Säännös ei kuitenkaan sovellu tuomareihin.

Tuomareiden nimittämisestä ja heidän kelpoisuusvaatimuksistaan säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa. Lain 1 §:n 2 momentin mukaan laissa tarkoitettuja tuomarinvirkoja ovat korkeimman oikeuden presidentin ja jäsenen virat, korkeimman hallinto-oikeuden presidentin ja jäsenen virat, hovioikeuden presidentin, hovioikeudenlaamannin ja hovioikeudenneuvoksen virat, kärjäoikeuden laamannin ja kärjäoikeuden virat, hallinto-oikeuden ylituomarin ja hallinto-oikeustuomarin virat, vakuutus-oikeuden ylituomarin, vakuutus-oikeuden laamannin ja

vakuutus-oikeustuomarin virat, työtuomioistuimen presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen virat, markkinaoikeuden ylituomarin ja markkinaoikeustuomarin virat sekä maa-oikeutena toimivan kärjäoikeuden maa-oikeusinsinöörin virat.

Hovioikeuslain (56/1994) 6 §:n 1 momentin mukaan hovioikeuden esittelijöitä ovat asessori ja viskaali. Hovioikeuksien esittelijöillä on säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena oikeustieteen kandidaatin tutkinto. Näin ollen heihin soveltuu kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 1 momentti. Toisaalta esittelijöiden tehtävänä on valmistella tuomioistuimen ratkaisuja eikä kielitaidon tarve tässä tehtävässä ole tuomareiden kielitaidon tarvetta vähäisempi. Tämän lisäksi esittelijät tehtävässään pätevytyvät hakemaan tuomarin virkaa. Esittelijä voidaan myös määrätä tuomarin tehtävään. Hovioikeuslain 9 §:n mukaan kokenut esittelijä voi varsin monissa asioissa toimia hovioikeuden jäsenenä. Tämän perusteella olisi perusteltua edellyttää esittelijöiltä samaa kielitaitoa kuin tuomareilta.

Kärjäoikeuslain (581/1993) 13 a §:n mukaan kärjäoikeuksissa voi olla maa-oikeuden käsiteltäväksi säädettyjä asioita varten maa-oikeusinsinöörin virkoja. Maa-oikeusinsinöörin virkaan vaaditaan kärjäoikeuslain 13 a §:n 2 momentin mukaan teknillisessä korkeakoulussa maanmittauksen alalla suoritettu tehtävään soveltuva diplomi-insinöörin tutkinto sekä hyvä kokemus kiinteistötoimitusten suorittamisessa ja hyvä perehtyneisyys kiinteistöjen arviointiin. Maa-oikeusinsinöörit nimitetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaisessa järjestyksessä (1 §:n 2 momentin 9 kohta). Tuohon lakiin nyt lisättäväksi ehdotettavat kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset koskevat näin ollen myös heitä. Koska maa-oikeusinsinöörin koulutusta koskevat kelpoisuusvaatimukset kuitenkin sisältyvät kärjäoikeuslakiin, on selkeyden vuoksi asianmukaista säännellä heidän kielitaitoaan koskevista kelpoisuusvaatimuksista samassa laissa. Nämä kelpoisuusvaatimukset vastaisivat tuomareiden nimittämisestä annettuun lakiin sisällytettäviä kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Kärjäoikeuslain 4 §:n nojalla kärjäoikeus-

keuksissa voidaan oikeustieteen kandidaatille järjestää mahdollisuus tuomioistuinharjoitteluun notaarina. Notaariksi pyrkivä hakeutuu suorittamaan tuomioistuinharjoitteluaan suoraan valitsemaansa kärjäoikeuteen. Määräyksen notaariksi antaa laamannin esityksestä hovioikeus, jolloin laamannin tehtävänä on pidetty sen varmistamista, että notaariksi pyrkivällä on riittävä kielitaito.

Notaariin soveltuu kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 1 momentti. Voimassa olevasta lainsäädännöstä ei kuitenkaan käy ilmi, määrättykö notaarilta vaadittava kielitaito sen kärjäoikeuden kielellisen aseman mukaan, johon hänet on määrätty notaariksi, vai hovioikeuspiiriin kielellisen aseman mukaan. Kärjäoikeuslakiin ei sisälly nimenomaisia notaarin kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Notaarilta on kuitenkin käytännössä vaadittu vastaavaa kielitaitoa kuin samankielisen tuomioistuimen tuomarilta. Notaari suorittaa tuomioistuinharjoittelun pätevytykseen tuomarin virkaan. Hän osallistuu lainkäyttötehtäviin ja toimii tuomarina istunnoissa. Näin ollen on perusteltua soveltaa häneen myös kielitaidon osalta samoja kelpoisuusvaatimuksia kuin tuomareihin.

Kärjäoikeuslain 3 a §:n mukaan kärjäoikeudessa voi olla kärjäviskaalin virkoja. Kärjäviskaalin säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen kandidaatin tutkinto. Kärjäviskaali on monissa asioissa ilman eri määräystä toimivaltainen toimimaan tuomarina ja näin ollen on perusteltua soveltaa häneen samoja kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia kuin tuomareihin.

Myös kärjäoikeuksissa toimivista maallikkajäsenistä eli lautamiehistä säädetään kärjäoikeuslaissa. Lautamiehet valitsee kunnanvaltuusto. Kärjäoikeuslain 7 §:n 2 momentin mukaan kunnassa valittavien lautamiesten tulee mahdollisimman tasapuolisesti edustaa kunnan väestöä, muun muassa väestön kielijakaumaa. Lautamiehille ei tähän mennessä ole asetettu kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että lautamieheksi valittavilla henkilöillä on tehtävän suorittamiseksi vaadittava riittävä kielitaito.

Merilaissa (674/1994) säädetään toimi-

valtaisista alioikeuksista (merioikeuksista) muun muassa meriselitystä ja aluksen takavarikkoja koskevista asioissa. Merioikeutena toimivia kärjäoikeuksia on kahdeksan siten, että Turun ja Helsingin hovioikeuspiirissä on kaksi kärjäoikeutta ja muissa yksi. Merilain 21 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan käsiteltäessä merioikeuden toimivaltaan kuuluvia asioita tulee kahden meriasioita tuntevan ja niihin perehtyneen esteettömän henkilön olla tuomioistuimen avustavina asiantuntijoina läsnä tuomioistuimessa. Asiantuntijoiden läsnäolo ei kuitenkaan ole tarpeellista milloin puheenjohtaja asian vähäisen merkityksen tai sen laadun vuoksi näin päättää. Meriasiantuntijat määrää asianomainen kärjäoikeus. Käytännössä asiantuntijoiksi määrättyt ovat merikapteenit.

Asiantuntijan tehtävänä on avustaa oikeutta tarvittavilla selvityksillä merenkulullisissa ja meriteknisissä kysymyksissä. Puheenjohtajan välityksellä tai suostumuksella asiantuntija voi itse tehdä asianosaiselle tai todistajalle kysymyksiä. Meriasiantuntijat eivät osallistu päätöksen tekoon samalla tavalla kuin lautamiehet eivätkä he ole tuomarin asemassa. Tästä syystä heidän kielitaitoaan koskevia kelpoisuusvaatimuksia ei käsitellä tässä hallituksen esityksessä. Toisaalta asianomainen kärjäoikeus on huolehtinut siitä, että asiantuntijoina toimii sellaisia henkilöitä joilla on myös riittävä kielitaito osallistua asian käsittelyyn.

Korkeimmassa oikeudessa ja korkeimmasa hallinto-oikeudessa esittelijöillä on valtion virkamieslain (750/1994) 48 §:n mukaan tuomarin status. Korkeimmasta oikeudesta annetun lain (74/1918) 8 §:n ja Korkeimmasa hallinto-oikeudesta annetun lain (74/1918) 9 §:n 2 momentin mukaan esittelijöiden kelpoisuusvaatimuksista ja nimittämisperusteista on voimassa, mitä tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa säädetään. Näin ollen esittelijöihin soveltuvat tuohon lakiin nyt lisättäväksi ehdotettavat kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset, vaikka esittelijöitä ei nimitetäkään tuon lain mukaan.

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa eräiden asioiden käsittelyyn ja ratkaisemiseen osallistuu lainoppineiden jäsenten lisäksi sivutoimisia asiantuntijajäseniä, jotka ovat joko ympäristöasiantuntijaneuvoksia tai

yli-insinööriineuvoksia. Ympäristöasiantuntijaneuvosten kelpoisuusvaatimuksena on korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 a §:n 3 momentin mukaan soveltuva ylempi korkeakoulututkinto tekniikan tai luonnontieteiden alalta sekä perehtyneisyys sovellettavan lainsäädännön alaan kuuluviin tehtäviin. Yli-insinööriineuvosten kelpoisuusvaatimuksena on patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain (576/1992) 9 §:n mukaan teknillisen korkeakoulun loppututkinto ja perehtyneisyys patenttiasioihin. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan ympäristöasiantuntijaneuvoksilla ja yli-insinööriineuvoksilla ei ole kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Hallinto-oikeudessa osallistuu eräiden asiarhmiin käsittelyyn ja ratkaisemiseen lainoppineiden jäsenen lisäksi asiantuntijajäsen. Hallinto-oikeuksien asiantuntijajäsenistä säädetään hallinto-oikeuslain (430/1999) 7–9 §:ssä. Asiantuntijajäsenen säädettynä kelpoisuusvaatimuksena on hallinto-oikeuslain 8 §:n 2 momentin mukaan korkeakoulututkinto. Valtioneuvosto määrää nämä sivutoimiset asiantuntijajäsenet ja näille varajäsenet oikeusministeriön esittelystä. Asiantuntijajäseniin ei näin ollen sovelleta tuomareiden nimittämistä annettua lakia, vaikka he toimivat ratkaisemassaan asiassa tuomarin vastuulla. Asiantuntijajäseniin ei myöskään sovelleta julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 1 momentti, koska he eivät ole virka- tai palvelussuhteessa vaan toimivat asiantuntijamääräyksen perusteella. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan asiantuntijajäsenillä ei näin ollen ole kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Hallinto-oikeuslain 5 §:n 2 momentin mukaan vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisten asioiden käsittelemiseen ja ratkaisemiseen osallistuvat tekniikan ja luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomarit nimetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaisessa järjestyksessä (1 §:n 2 momentin 5 kohta). Viimeksi mainittuun lakiin nyt lisättäviksi ehdotettavat kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset koskevat näin ollen myös heitä.

Hallinto-oikeuslain 10 §:n mukaan hallinto-oikeuden esittelijöitä ovat hallinto-oikeussihteerit ja notaarit. Hallinto-

oikeussihteereillä on säädettynä kelpoisuusvaatimuksena oikeustieteen kandidaatin tutkinto ja notaareilla virkaan soveltuva korkeakoulututkinto. Näin ollen kaikkiin esittelijöihin soveltuu kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 1 momentti. Toisaalta esittelijöiden tehtävänä on valmistella tuomioistuimen ratkaisuja eikä kielitaidon tarve tässä tehtävässä ole tuomareiden kielitaidon tarvetta vähäisempi. Tämän lisäksi hallinto-oikeussihteerit tehtävässään pätevytyvät hakemaan tuomarin virkaa. Esitetyn perusteella olisi perusteltua edellyttää esittelijöiltä samaa kielitaitoa kuin tuomareilta.

Vakuutuslaki (132/2003) 2 §:n 2 momentin mukaan vakuutus-oikeudessa on lakimiesjäsenien lisäksi sivutoimisia lääkärijäseniä, työoloja tai yritystoimintaa tuntevia jäseniä sekä sotilasvamma-asioita tuntevia jäseniä. Valtioneuvosto määrää asiantuntijajäsenet oikeusministeriön esityksestä laissa tarkemmin säädetyin perustein (4 §:n 2 mom., 5 §:n 2 mom., 11–12 §). Lain 4 §:n 1 momentin mukaan lääkärijäsenten ja lääkäri-varajäsenten tulee olla laillistettuja lääkäreitä. Heille ei ole säädetty kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Lain 5 §:n mukaan muilla asiantuntijajäsenillä tulee olla työohjen tai yritystoiminnan tuntemus taikka sotilasvamma-asioiden tuntemus. Näillekään asiantuntijajäsenille ei ole asetettu kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Työtuomioistuimesta annetun lain (646/1974) 2 §:n mukaan tasavallan presidentti nimittää työtuomioistuimen presidentin ja jäsenet. Työtuomioistuimen presidentin ja työtuomioistuinneuvoksen nimittämisestä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa. Tämä koskisi ehdotetun lain voimaan tultua myös kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Työtuomioistuimen kahden jäsenen tulee lain 2 §:n 2 momentin mukaan olla tuomarin virkaan vaadittavan tutkinnon suorittaneita ja työoloihin perehtyneitä. Näiden sivutoimisten jäsenten kielitaidolle ei kuitenkaan ole asetettu kelpoisuusvaatimuksia. Edelleen työtuomioistuimessa on lain 2 §:n 3 momentin mukaan kahdeksan työsuhteisiin perehtynyttä ja neljä virkasuhteisiin perehtynyttä jäsentä.

Kullekin jäsenelle nimitetään varajäsenet samalla tavalla. Näille 3 momentin mukaan nimitettäville sivutoimisille jäsenille ei ole asetettu koulutusta tai kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Markkinaoikeuslain (1527/2001) 4 §:n mukaan markkinaoikeudessa asian käsittelyyn osallistuu lainoppineiden jäsenten lisäksi sivutoimisia asiantuntijajäseniä. Valtioneuvosto määrää asiantuntijajäsenet oikeusministeriön esittelystä. Lain 5 §:n 2 ja 3 momentissa luetellaan asiantuntijajäsenten kelpoisuusvaatimukset, joihin kuuluu muun muassa ylempi korkeakoulututkinto. Markkinaoikeuslain mukaan asiantuntijajäsenillä ei kuitenkaan ole kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Markkinaoikeudessa on myös markkinaoikeussihteereitä, joilla on lain 7 §:n 1 momentin mukaan säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena oikeustieteen kandidaatin tutkinto. Heihin soveltuu julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 6 §:n 1 momentti.

Sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 1 §:n mukaan sotilasoikeudenkäyntiasiat käsitellään yleisissä alioikeuksissa sen mukaan kuin lailla erikseen säädetään, sekä muutoksenhakuasiat Helsingin hovioikeudessa ja edelleen korkeimmassa oikeudessa. Alioikeus käsittelee sotilasoikeudenkäyntiasian kokoonpanossa, jossa on puheenjohtajan lisäksi kaksi sotilasjäsentä (3 §:n 1 mom.). Hovioikeudessa ja eräin varauksin korkeimmassa oikeudessa on sotilasoikeudenkäyntiasian käsittelyssä säännönmukaisen kokoonpanon lisäksi mukana kaksi sotilasjäsentä (3 §:n 2 ja 3 mom.). Sotilasoikeudenkäyntilain 10 §:n mukaan alioikeuden sotilasjäsenistä toisen tulee olla upseeri ja toisen opistoupseeri, aliupseeri tai sotilasammattihenkilö taikka miehistöön kuuluva sotilas. Hovioikeuden sotilasjäsenen tulee olla vähintään majurin arvoinen upseeri ja korkeimman oikeuden sotilasjäsenen vähintään everstin arvoinen upseeri. Voimassa olevassa laissa sotilasjäsenille ei ole asetettu kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

Tuomioistuinten kansliahenkilökunnan kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään erikseen valtioneuvoston asetuksella. Oikeusministeriö valmistelee asetuksen siten, että se tulee voimaan samanaikaisesti

uuden kielilain ja siihen liittyvän lainsäädännön kanssa.

2.2. Nykytilan selvitys

Esityksen valmistelun yhteydessä selvitetiin nykytila kaikille kaksikielisille tuomioistuimille ja eräille yksikielisille tuomioistuimille suunnatun, tuomioistuinten kielellisiä resursseja koskevan kyselyn muodossa.

Kyselyn vastausten arviointi osoittaa, että tuomioistuimissa on halukkuutta palvella asiakkaita sekä suomen että ruotsin kielellä. Käytännössä kyky toimia molemmilla kielillä on kuitenkin rajoittuneempi. Tämä johtuu muun muassa siitä, että virka-alueen väestön vähemmistön kielen taidon taso usein laskee kielen käyttötarpeen ja ylläpidon vähäisyyden takia. Kyselyyn annetuissa vastauksissa korostettiin jatkuvan kielikoulutuksen tarvetta sekä koulutukseen osallistumisen halukkuutta. Hyvä kielitaito tulisi vastausten mukaan myös ottaa huomioon palkkauksessa, toisin sanoen molempien kielten taitoaan ylläpitävän tulisi paremman palkkauksen myötä kokea, että kielitaidolla on merkitystä hänen virkakelpoisuudelleen.

Nykytilan selvittämiseksi tehdyn kyselyn vastausten perusteella arvioiden tuomioistuinten kieliresurssit olivat yleisesti ottaen riittävät tuomioistuimissa, joiden tuomiopiiri on koko maa.

Käräjäoikeuksissa ja hallinto-oikeuksissa kieliresurssien riittävyys vaihteli. Toisen kielen taito on puutteellisin yksikielisesti suomenkielisissä tuomioistuimissa. Kuitenkin myös kaksikielisissä enemmistöltään suomenkielisissä tuomioistuimissa, joissa kokonaisuutena on valmius käsitellä asioita virka-alueen vähemmistön kielellä, on huomattava osa tuomareita, joilla lain edellyttämästä muodollisesti riittävästä kielitaidosta huolimatta ei ole käytännössä sellaista kielitaitoa, jota asian käsittely tai muu tehtävien suorittaminen, esimerkiksi kuulustelujen toimittaminen tai asiakirjojen lukeminen virka-alueen vähemmistön kielellä edellyttäisi.

Kyselyssä selvitettiin myös tuomioistuinten tarvetta käyttää ulkopuolista tulkkauksen ja käännösapua. Vastauksista kävi ilmi, että myös kaksikieliset tuomioistuimet jossakin määrin joutuvat turvautumaan ulkopuoliseen

tulkkaus- ja käännösapuun.

Edelleen on huomattava, ettei asioista, jotka käsitellään yhdellä kielellä, mutta joissa tosiasiallisesti käytetään sekä suomea että ruotsia, ole tilastotietoa. Tällaisia kaksikielisiä asioita ovat asiat, joissa esimerkiksi asianosainen tai todistaja käyttää asian käsittelykielestä riippumattomasti oikeuttaan käyttää omaa kieltään tai joissa otetaan vastaan sekä suomen- että ruotsinkielisiä asiakirjoja. Myös kaksikieliset asiat edellyttävät tuomarilta kykyä toteuttaa kielellisiä oikeuksia riippumatta siitä, onko kysymyksessä yksi- tai kaksikielinen tuomioistuin.

2.3. Ahvenanmaan erityisasema

Ahvenanmaan maakunta ja sen 16 kuntaa ovat yksikielisesti ruotsinkielisiä. Myös maakunnassa toimivat tuomioistuimet, Ahvenanmaan käräjäoikeus ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuin, sekä muut valtion viranomaiset toimivat ruotsin kielellä. Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 37 § sisältää kuitenkin Ahvenanmaan suomenkielistä vähemmistöä sekä mannersuomalaisia koskevan säännöksen, jolla turvataan Suomen kansalaisen oikeus käyttää suomea maakunnassa toimivassa tuomioistuimessa ja muussa valtion viranomaisessa.

Uuden kielilain 7 §:n mukaan Ahvenanmaan maakuntaa koskevat kielisäännökset sisältyvät Ahvenanmaan itsehallintolakiin. Näin ollen Ahvenanmaa jää kielilain ja julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain soveltamisalan ulkopuolelle. Näiden lakien nojalla annetut säännökset valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta eivät sovellu Ahvenanmaan maakunnassa valtion palveluksessa oleviin henkilöihin. Ahvenanmaan itsehallintolain 42 §:n 1 momentin mukaan maakunnassa valtion palveluksessa olevalta henkilöltä vaadittavasta kielitaidosta säädetään maakuntahallituksen suostumuksin asetuksella.

Ahvenanmaan käräjäoikeuden ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomarit nimittämiseen tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaisessa järjestyksessä (1 §:n 2 mom. 4 ja 5 kohta). Tämän vuoksi ehdotetaan mainitun lain kielitaitovaatimuksia koskevaan pykälään otettavaksi viittaus-

säännös Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla annettavaan asetukseen, jolla Ahvenanmaalla sijaitsevien tuomioistuinten tuomareiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään.

Asetus maakunnassa valtion palveluksessa olevalta henkilöltä vaadittavasta kielitaidosta valmistellaan siten, että se tulee voimaan samanaikaisesti ehdotettujen lakien ja uuden kielilain kanssa 1 päivänä tammikuuta 2004.

2.4. Saamelaiden kielellisten oikeuksien toteutuminen tuomioistuimissa

Saamelaiset ovat perustuslain 17 §:n 3 momentin mukaan alkuperäiskansa, jolla on oikeus ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan. Oikeudesta käyttää saamen kielen viranomaisissa säädetään saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetussa laissa (516/1991).

Tuomareille ei ole säädetty saamen kielen taitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Saamelaiden oikeus käyttää kieltään tuomioistuimissa ja saada toimituskirja omalla kielellään on muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta käytännössä toteutettu tulkkia ja kääntäjää apuna käyttäen. Täytettäessä tuomarinvirkaa saamelaiden kotiseutualueella (Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnat sekä Sodankylässä sijaitseva Lapin paliskunnan alue, ks. saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetun lain 2 §:n 2 momentti) hakijan saamen kielen taito katsotaan erityiseksi ansioksi, vaikkei se olisikaan viran kelpoisuusehtona (24 §:n 1 momentti).

Hallitus on antanut esityksen saamen kielilain (HE 46/2003 vp), jonka on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004. Esitykseen ei sisälly säännöstä saamen kielen taidosta erityisenä ansiona. Esityksen 14 §:n 3 momentin mukaan saamen kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista ja saamen kielen taidon osoittamisesta on kuitenkin soveltuvin osin voimassa, mitä laissa julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta säädetään. Tämä säännös koskisi myös tuomareita. Jotta molemmat esitykset olisivat linjassa keskenään ei tässä esityksessä esitetä säädettäväksi tuomareille saamen kielen taitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia.

2.5. Muut kielet

Tuomareille ei ole asetettu muiden kielten taitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Oikeudenkäymiskaaren 4 luvun 1 §:n ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 6 a luvun 1 §:n mukaan tuomioistuimen on asian käsittelykielenä käytettävä suomen tai ruotsin kieltä, minkä lisäksi saamelaiden kotiseutualueella asian käsittelykielenä voi olla saamen kieli. Hallintolainkäyttölakiin (586/1996) ei sisälly vastaavaa säännöstä, mutta sekä hallinnossa että hallintolainkäytössä käytetään nykyisen kielilain 3 §:n nojalla maan kansalliskieliä. Tässäkään esityksessä ei ole katsottu tarpeelliseksi asettaa tuomareille muita kieliä koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Tuomareilla on kuitenkin kielilain 2 §:n 3 momentin mukaan mahdollisuus antaa kielilain vaatimuksia parempaa kielellistä palvelua, esimerkiksi ottaa vastaan vieraskielisiä asiakirjoja vaatimatta niiden kääntämistä suomen tai ruotsin kielelle, jollei kääntäminen asian käsittelemiseksi ja ratkaisemiseksi ole tarpeen eikä kääntämättä jättäminen vaaranna muiden oikeusturvaa (ks. PeVM 9/2002).

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tarkoituksena on säätää tuomareiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista tuomareiden nimittämisestä annetussa laissa. Tavoitteena on tarkistaa tuomareiden kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset sellaiselle tasolle, jota perustuslain ja uuden kielilain säännökset kielellisten oikeuksien toteuttamisesta edellyttävät ja joka on sopuoinnussa julkisyhteisöjen muulta korkeakoulutuksen saaneelta henkilöstöltä vaadittavan kielitaidon kanssa.

Uusi kielilaki ja siihen liittyvä lainsäädäntö ei sinänsä edellytä tuomareiden kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten yleistä laajentamista. Kokonaisuuksena arvioiden ja ottaen huomioon nykytilan selvityksen tulokset voimassa olevat suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat muodolliset kelpoisuusvaatimukset ovat pääosin riittävät. Kahden kielen käyttämisen tarve on suurempi kaksikielis-

sä tuomioistuimissa, mutta myös yksikielisisä tuomioistuimissa ilmenee tarvetta ainakin toisen kielen ymmärtämiselle ja tietyn asteiselle suulliselle taidolle. Yksikielinen tuomioistuin voi tosin käyttää apunaan tulkkia ja käännättää asiakirjoja ulkopuolisella kääntäjällä. Prosessin johtaminen ja tehokas kielellisistä oikeuksista huolehtiminen esimerkiksi kaksikielisisä asioissa edellyttävät kuitenkin käytännössä vähintään virka-alueen vähemmistön kielen tyydyttävää taitoa.

Nykytilan selvitys osoittaa, että tuomioistuimissa suhtaudutaan yleisesti ottaen myönteisesti palvelujen antamiseen suomen ja ruotsin kielellä. Tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten korottaminen ei siten ole tarkoituksenmukainen keino kielilain vaatimusten toteuttamiseksi. Kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset on myös asetettava realistiselle tasolle huomioon ottaen tuomareiden todellinen kielitaito.

Kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten asettaminen on kuitenkin vain yksi tapa huolehtia siitä, että tuomioistuimissa on niin suomen kuin ruotsin kielen taitoista henkilöstöä ja että molempien kieliryhmien oikeusturva taataan perustuslain ja kielilain edellyttämällä tavalla. Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 2 §:n mukainen viranomaisen velvollisuus huolehtia henkilöstönsä kielitaidosta koskee myös tuomioistuinta. Tämä velvollisuus koskee muun muassa tuomareiden ja tuomioistuinten muun henkilöstön kielitaidon ylläpitämistä. Käytännön kielitaitoa voidaan kohottaa ja ylläpitää esimerkiksi koulutusta järjestämällä tai omaehtoista kielikoulutusta tukemalla.

Edelleen julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 3 §, jonka mukaan virkaa täytettäessä ja muuhun palvelussuhteeseen otettaessa on varmistauduttava siitä, että palvelukseen otettavalla on työtehtävien edellyttämä kielitaito, koskee myös tuomioistuinta. Koska tasavallan presidentti pääsääntöisesti nimittää tuomarit tuomarivalintalautakunnan esityksestä, ei tuomioistuimilla itsellään kuitenkaan ole päätösvaltaa tuomareiden nimittämisessä eikä rekrytoinnin järjestämisessä. Esimerkiksi käräjäoikeuden laamannia ei näin ollen voitane lailla velvoittaa huolehtimaan siitä, että kärä-

jäoikeudessa on riittävä määrä suomen ja ruotsin kielen taitoisia kärjätuomareita. Kärjätuomareiden laamanni ja hallinto-oikeuden ylituomari on kuitenkin julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 3 § mukaan velvollinen kiinnittämään huomiota tuomariksi hakevan kielitaitoon ja hänen tulisi myös tämän lain hengen mukaisesti lausua mielipiteensä myös hakijan kielitaidon riittävydestä antaessaan tuomarinvalintalautakunnalle lausunnon hakijasta. Tämän voidaan katsoa erityisesti koskevan sellaisen kärjätuomareiden tuomarin virkoja, joiden tuomiopiiri käsittää laajemman alueen kuin kärjätuomareiden varsinaisen tuomiopiirin, esimerkiksi maaoikeutena tai merioikeutena toimivia kärjätuomareiden virkoja.

Tuomareiden nimitämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (427/2000) 7 §:n mukaan tuomarivalintalautakunta voi tarvittaessa antaa tarkempia ohjeita tuomioistuimen lausunnon sisällöstä, esimerkiksi hakijoiden kielitaidosta. Tuomarivalintalautakunta on lain nojalla velvollinen ottamaan huomioon hakijoiden kielitaidon. Tuomioistuimen muun henkilöstön, esimerkiksi asiantuntijajäsenten, kielitaitosta varmistautuminen on oikeusministeriön esittelevän virkamiehen velvollisuus. Varsinkin asiantuntijajäsenten rekrytoinnissa on oikeusministeriön huolehdittava kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten ilmoittamisesta siten kuin julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 4 §:ssä säädetään. Kärjätuomareiden notaariksi pyrkivän laissa edellytetystä kielitaidosta varmistautuminen on kärjätuomareiden ja hovioikeuden velvollisuus.

Esityksen mukaan tuomariksi voidaan nimittää tuomarin yleiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on tuomioistuimen tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä tämän lisäksi yksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito ja kaksikielisessä tuomioistuimessa tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Esityksen mukaan Ahvenanmaan kärjätuomareiden ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomareiden kielitaitoa koskevista

kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla valtioneuvoston asetuksella.

Siirtymäsäännöksiin turvattaisiin, että lain voimaan tullessa virkaan nimitettynä oleva edelleen olisi kielitaidon osalta kelpoinen sellaisiin tuomarin virkoihin, joiden kelpoisuusvaatimukset ovat samanlaiset kuin hänen silloisen virkansa. Vastaavasti määrääjäksi virkaan nimitettyjen tuomareiden kelpoisuusvirkasuhteeseen turvattaisiin määräjän loppuun.

Sellaisten esittelijöiden, kärjätuomareiden ja notaarien, joiden kelpoisuusvaatimukset eivät määräydy tuomareiden nimitämisestä annetun lain mukaan, kelpoisuusvaatimuksia ehdotetaan täydennettäväksi asianomaisissa organisaatioalaeissa kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta siten, että ne vastaavat tuomareille asetettuja kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia. Myös sellaisille tuomarin statuksen omaaville tai tuomarin tehtäviä määräjän nojalla hoitaville tuomioistuimen asiantuntijajäsenille, jotka osallistuvat tuomioistuimen ratkaisutoimintaan ja siten hoitavat julkista tehtävää, ehdotetaan säädettäväksi joko kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset tai kielitaidon huomioon ottamista koskevat säännökset.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetuilla lainmuutoksilla ei ole suoria taloudellisia vaikutuksia. Esityksen kohteena on kielilakia ja siihen liittyvää lainsäädäntöä täydentävä lainsäädännön muuttaminen. Kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten siirtämisestä tuomareiden nimitämisestä annettuun lakiin ei synny kustannuksia. Epäsuorasti esityksellä on kuitenkin taloudellisia vaikutuksia, sillä tuomioistuimilla on julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 2 §:n mukaan velvollisuus huolehtia siitä, että niiden henkilöstöllä on riittävä kielitaito tehtäviensä hoitamiseksi kielilaisissa ja muussa lainsäädännössä asetettujen vaatimusten mukaisesti. Näitä taloudellisia vaikutuksia on käsitelty hallituksen esityksessä uudeksi kie-

lilaiksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi (HE 92/2002 vp).

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Ehdotetuilla lainmuutoksilla ei ole organisaatiovaikutuksia eikä merkittäviä henkilöstövaikutuksia. Esityksellä on kuitenkin läheinen yhteys julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 2 ja 3 §:ään, joiden mukaan tuomioistuinten on huolehdittava henkilöstönsä kielitaidon ylläpitämisestä ja varmistauduttava hakijan kielitaidosta nimitystilanteissa.

Ennen lainmuutosta virkaan nimitettyjen tuomareiden kielitaitoa koskeva kelpoisuus turvataan siirtymäsäännöksin. Määräajaksi nimitettyjen tuomareiden ja asiantuntijajäsenten kelpoisuus tehtäväänsä turvataan siirtymäsäännöksin tuon määräajan loppuun. Määräajan päättymisen jälkeen sellaiseen asiantuntijajäsenen tehtävään, jonka säädettyä kelpoisuusvaatimuksena on korkeakoulutkinto, nimitettävältä tai määrättävältä edellytetään kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten täyttämistä. Mikäli asianomainen ei täytä näitä vaatimuksia, häntä ei voida kyseiseen tehtävään nimittää tai määrätä. Näin ollen asiantuntijajäsenet saattavat joissakin tapauksissa vaihtua. Asiantuntijajäsenten vaihtumisesta ja uusien asiantuntijoiden rekrytoinnista voi seurata jonkin verran henkilöstövaikutuksia.

Siirtymäsäännösten mukaan lain voimaantulon jälkeen yksikieliseen tuomioistuimeen voidaan nimittää henkilö, joka täyttää laissa säädetty kelpoisuusvaatimukset muilta osin kuin tuomiopiirin toisen kielen tyydyttävän suullisen taidon osalta, määräaikaiseen virkaan tai virkasuhteeseen enintään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määräajaksi. Tavoitteena on turvata muilta osin kelpoisuusvaatimukset täyttävälle henkilölle riittävästi aikaa suorittaa toisen kielen suullisen taidon kielitutkinto arvosanalla tyydyttävä. Säännöksellä voi olla jonkin verran henkilöstövaikutuksia.

4.3. Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei ole ympäristövaikutuksia.

4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Ehdotetulla lainmuutoksella pyritään toteuttamaan tuomioistuinten mahdollisuudet toimia suomen ja ruotsin kielellä 1 päivänä tammikuuta 2004 voimaan tulevan uuden kielilain vaatimusten mukaisesti. Tähän pyritään asettamalla tuomareille selkeät ja asianmukaiset kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset. Tuomarit käyttävät lainkäyttötoiminnassaan merkittävää julkista valtaa ja heidän kielitaidollaan on merkittävä vaikutus suomen- ja ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien ja oikeusturvan toteutumiselle.

5. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriön 6 päivänä maaliskuuta 2003 asettamassa työryhmässä, jonka tehtävänä oli valmistella ajanmukaistetut säännökset tuomareiden kielitaitoa koskeviksi kelpoisuusvaatimuksiksi.

Työryhmä selvitti säädösvalmistelua varten aiemmin mainitun kyselyn avulla tuomareiden tämänhetkisen suomen ja ruotsin kielen taidon ja sen riittävyyden virkatehtävien suorittamiseksi. Kokonaiskuvan hahmottamiseksi kyselyssä selvitettiin myös esittelijöiden kielitaitoa.

Työryhmä on esitystä laatiessaan kuullut Opetushallituksen, korkeimman hallinto-oikeuden, työtuomioistuimen, vakuutus-oikeuden, markkinaoikeuden, Rovaniemen hovioikeuden, Rovaniemen hallinto-oikeuden, Lapin, Paraisten ja Ahvenanmaan käräjäoikeuksien, Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen, Ahvenanmaan maakuntahallituksen sekä Suomenruotsalaisten kansankäräjien edustajia.

Oikeusministeriö pyysi työryhmän mietinnöstä lausunnon yhteensä 44 taholta, pääasiassa tuomioistuimilta, ja sai 9 päivään lokakuuta 2003 mennessä 41 lausuntoa. Suurin osa lausunnonantajista suhtautui myönteisesti työryhmän ehdotuksiin. Tämän lisäksi lausunnonantajat kiinnittivät huomiota muun muassa terminologisiin seikkoihin ja siihen, ettei merioikeuksien asiantuntijajäsenten kielitaitoa ollut otettu huomioon. Valtakunnan-

syyttäjänvirasto kiirehti vastaavien kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten säätämistä syyttäjille.

Hallituksen esitys on viimeistelty virkatyönä oikeusministeriössä tuomareiden kielitaitotyöryhmän mietinnön ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta.

6. Riippuvuus muista laeista

Esityksellä on yhteys uuteen kielilakiin ja siihen liittyvään lainsäädäntöön. Julkisyhteis-

söjen henkilöstöltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain 5 §:n 1 momentin toisen virkkeen mukaan suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista on aina säädettävä, jos henkilöstön tehtäviin kuuluu yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta merkittävää julkisen vallan käyttöä. Saman lain 6 §:n 2 momentin mukaan tuomareiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään tuomareiden nimitämisestä annetussa laissa. Kielilaki ja siihen liittyvä lainsäädäntö tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta

1 §. *Lain soveltamisala.* Ehdotuksen mukaan pykälän 3 momenttia muutetaan siten, että sen toinen virke, joka kuuluu ”Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta säädetään Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annetussa laissa (547/1994)”, ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana. Virke on tarkoitettu informatiiviseksi viittaussäännökseksi. Se ei kuitenkaan koske tuomareiden nimittämismenettelyä. Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomarit nimitetään tuomareiden nimittämisestä annetun lain mukaisessa järjestyksessä. Virkkeestä voi kuitenkin saada virheellisen käsityksen, että nimenomaan Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomareiden nimittämisestä säädetäisiin Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annetussa laissa. Muutoksen tarkoituksena on estää väärinkäsityksiä.

Virkkeen poistaminen ei merkitse sisällöllistä muutosta voimassa olevaan lainsäädäntöön.

11 §. *Tuomareiden yleiset kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet.* Pykälän otsikon ilmaisu ”kelpoisuusvaatimukset” ehdotetaan täydennettäväksi sanalla ”yleiset”. Lisäys on tarpeen uuden 12 §:n johdosta, jossa niin ikään säädetäisiin kelpoisuusvaatimuksista. Pykälän sisältöön ei ehdoteta muutoksia.

12 §. *Tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset.* Ehdotuksen mukaan pykälässä säädetään tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan yksikielisen tuomioistuimen tuomarilta vaadittaisiin tuomiopiirin väestön kielen erinomaisista suullista ja kirjallista taitoa, joka vastaa aikaisemman lain mukaista kielen täydellistä hallitsemista. Tämän lisäksi yksikielisen tuomioistuimen tuomarilta vaadittaisiin toisen kielen tyydyttävää ymmärtämistä ja tyy-

dyttävää suullista taitoa. Uuteen valtionhallinnon tutkintojärjestelmään ei enää sisälly suullisen kielitaidon tutkintoa arvosanalla ”välttävä”. Kielitaito arvioidaan arvosanoin tyydyttävä, hyvä ja erinomainen. Näin ollen nykyinen sääntely, jossa yksikielisen tuomiopiirin tuomarilta vaaditaan toisen kielen välttävää suullista taitoa, korvattaisiin vaatimuksella toisen kielen tyydyttävästä suullisesta taidosta.

Verrattuna nykyiseen sääntelyyn ehdotus merkitsee yksikielisissä tuomioistuimissa sitä kieltä, joka ei ole tuomiopiirin väestön kieli, koskevan kielitaitovaatimuksen korottamista. Sisällön kielitaitoa koskeville kelpoisuusvaatimuksille antavat valtionhallinnon uusien kielitutkintojen perusteet, joita koskeva määräys on valmisteilla opetushallituksessa. Suullinen taito sisältää puheen ymmärtämisen ja puhumisen osa-alueet. Ehdotuksen mukaan tuomarilta vaadittaisiin tuomiopiirin väestön vähemmistön kielen tyydyttävän suullisen taidon lisäksi nykyisen sääntelyn mukaisesti myös tyydyttävää ymmärtämisen taitoa. Ymmärtämisen taitoon kuuluu puheen ymmärtämisen lisäksi myös tekstin ymmärtäminen.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan kaksikielisen tuomioistuimen tuomarilta vaadittaisiin tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa ja väestön vähemmistön kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Ehdotus ei merkitse muutosta nykyiseen sääntelyyn.

Pykälän 2 momentti sisältäisi Ahvenanmaan käräjäoikeuden ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomareita koskevan viittauksen. Sääntely johtuu Ahvenanmaan itsehallintolain 42 §:n 1 momentista, joka sisältää valtuuden antaa asetus Ahvenanmaan maakunnassa valtion palveluksessa olevien henkilöiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Kielelliseltä kannalta Ahvenanmaalla toimivat tuomioistuimet rinnastuvat yksikielisiin tuomioistuihin mantereella. Kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten osalta yksikielisiä tuomioistuihin koskeva sääntely voisi Ahve-

nanmaan maakuntahallituksen suostumuk-
sin toimia mallina Ahvenanmaalla toimivien
tuomioistuinten tuomareiden kelpoisuusvaa-
timuksia valmisteltaessa.

Pykälän 3 momentti sisältäisi asetuksen-
antovaltuuden. Valtioneuvoston asetuksella oli-
si mahdollista poiketa 1 momentin kielitaitoa
koskevista kelpoisuusvaatimuksista, jos tuo-
mioistuimeen perustetaan lailla tai lain nojal-
la osastoja tai virkoja suomen- tai ruotsinkie-
lisen väestön kielellisten oikeuksien toteutu-
misen turvaamiseksi. Esimerkiksi ruotsinkie-
lisen tuomarin virkaa perustettaessa olisi täl-
löin valtioneuvoston asetuksella säädettävä
tuomarin kielitaitoa koskevista kelpoisuus-
vaatimuksista, jotka voisivat poiketa 1 mo-
mentin sääntelystä. Esityksessä on myös va-
rauduttu siihen, että tuomioistuimeen voi-
daan perustaa osasto, jaosto tai muu vastaava
toimintayksikkö, jonka kieli poikkeaa kieli-
lain 6 §:n mukaan määräytyvästä tuomiois-
tuimen kielestä. Esimerkiksi työryhmämuis-
tiossa ”Käräjäoikeuden toiminnan kehittämi-
nen. Käräjäoikeuslakityöryhmän mietintö.
Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä
2003:12” ehdotetaan käräjäoikeuslakia muu-
tettavaksi siten, että käräjäoikeuteen voitai-
siin perustaa osastoja sen turvaamiseksi, että
virka-alueen suomen- ja ruotsinkielinen väes-
tö saisi palveluja omalla kielellään saman-
laisten perusteiden mukaan. Toteutuessaan
ehdotettu sääntely tai vastaava sääntely esi-
merkiksi hallinto-oikeuksissa voisi johtaa
tarpeeseen asettaa osaston tuomareille sellai-
sia kielitaitoa koskevia kelpoisuusvaatimuk-
sia, jotka poikkeavat 1 momentin sääntelystä.
Pykälän 3 momentin nojalla olisi esimerkiksi
mahdollista asettaa 1 momentin säännöksiä
korkeammat kielitaitoa koskevat kelpoisuus-
vaatimukset joko sekä suomen että ruotsin
kielelle tai jommallekummalle.

Kysymystä mahdollisten yksi- tai kaksikie-
listen osastojen tai yksikköjen perustamisesta
tuomioistuimeen suomen- tai ruotsinkielisen
väestön kielellisten oikeuksien toteutumisen
turvaamiseksi ei kuitenkaan ratkaista tässä
vaan asianomaisten tuomioistuinorganisaati-
olakien muutosten yhteydessä.

Ehdotettu 3 momentti ei ole erivapaus-
säännös. Erivapaus on yksittäinen hallinto-
päätos, joka koskee vain erivapauden hakijaa
ja jolla hakija todetaan muodollisesti kelpoi-

seksi hakemaansa virkaan siitä huolimatta,
ettei hän täytä kaikkia viran muodollisia kel-
poisuusvaatimuksia. Ehdotettu 3 momentti ei
koske yksittäisiä viranhakijoita vaan tuo-
mioistuimen organisaatiota ja sen järjestämistä
siten, että sekä suomen- että ruotsinkielisen
väestön oikeus oikeudenmukaiseen oikeu-
denkäyntiin voidaan toteuttaa mahdollisim-
man tarkoituksenmukaisesti. Näin ollen esi-
merkiksi ruotsinkielisen väestön kielellisten
oikeuksien toteuttamiseksi perustetun ruot-
sinkielisen tuomarin tai esittelijän viran kieli-
taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset voivat
poiketa 1 momentin kelpoisuusvaatimuksista.
Virkaa varten säädetyt kelpoisuusvaatimuk-
set koskevat tällöin kaikkia viranhakijoita
heidän äidinkielestään riippumatta.

Julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavasta
kielitaidosta annettu laki koskee myös tuo-
marin virkoja. Näin ollen tuomarin virkaa
täytettäessä otetaan huomioon myös sellainen
hakija, joka on hakuajan päätyttyä osoittanut
säädetyt kielitaidon, jollei tämä viivytä asian
käsitteilyä (8 §).

13 §. *Erivapaus*. Pykälä vastaa sisällöltään
nykyistä 12 §:ää.

Siirtymäsäännöksillä varmistettaisiin 12
§:n estämättä, että tuomarin virkaan ehdote-
tun lain voimaan tullessa nimitettynä oleva
edelleen säilyisi kelpoisena virkaansa sekä
sellaiseen virkaan, jonka kielitaitoa koskevat
kelpoisuusvaatimukset ovat samanlaiset kuin
sen viran, johon hän lain voimaan tullessa oli
kielitaidon osalta kelpoinen. Esimerkiksi yk-
sikielisesti suomenkielisen käräjäoikeuden
tuomari olisi kielitaidon osalta kelpoinen
myös muuhun virkaan samassa tai toisessa
yksikielisesti suomenkielisessä tuomiois-
tuimessa, vaikka hänellä ei olisikaan 12 §:n 1
momentin 1 kohdan edellyttämää ruotsin kie-
len tyydyttävää suullista taitoa. Sääntelyllä ei
kuitenkaan pyritä tutkintosuoritusten rinnas-
tamiseen toisiinsa. Ehdotetun lain voimaan
tullessa yksikielisen tuomioistuimen tuoma-
rin virkaan nimitettynä olevalla, jolla on vaa-
dittava virka-alueen toisen kielen välttävä
suullinen taito, ei näin ollen olisi riittävää
kielitaitoa virkaan kaksikielisessä tuomiois-
tuimessa.

Myös ennen ehdotetun lain voimaantuloa
määräaikaiseen tuomarin virkaan tai vir-
kasuhteeseen nimitetty olisi kielitaidon osalta

kelpoinen tehtävään määräajan loppuun. Määräajan päätyttyä virkaan tai virkasuhteeseen voitaisiin määrääjäksi nimittää vain henkilö, jolla on 12 §:n mukainen kielitaito. Tämä koskisi myös tilanteita, joissa ehdotetun lain voimaan tultua sama henkilö nimitetään hoitamaan samaa virkasuhdetta kuin ennen lain voimaantuloa.

Ehdotetun lain voimaan tultua yksikielisen tuomioistuimen tuomarin määräaikaiseen virkaan tai virkasuhteeseen voitaisiin tietyissä tapauksissa nimittää enintään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määräajaksi. Säännös koskee vain niitä yksikielisessä tuomioistuimessa toimivia tuomareita, jotka ovat osoittaneet toisen kielen välttävää suullista taitoa. Valtionhallinnon tutkintojärjestelmän uudistamisen myötä välttävän suullisen kielitaidon taso poistuu. Uudessa järjestelmässä yksikielisen tuomioistuimen tuomarilta vaadittaisiin siis toisen kuin virka-alueen väestön kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa ja tyydyttävää suullista taitoa. Kuuden kuukauden ylimenokauden aikana määrääjälleen virkaan nimitetyllä olisi mahdollisuus suorittaa suullinen kielikoe vähintään arvosanalla tyydyttävä. Tämän jälkeen hänet voitaisiin 12 §:n säännöksiä noudattaen nimittää uudelleen samaan virkaan tai virkasuhteeseen. Siirtymäsäännöksen tarkoituksena on rajoitettuna aikana turvata määräaikaisen virkamiehen mahdollisuus suorittaa tarvittava kielikoe.

Siirtymäsäännöksistä seuraisi, että tuomari edellä mainituissa tapauksissa 12 §:n säännöksistä huolimatta olisi kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen virkaan tai virkasuhteeseen.

1.2. Laki hovioikeuslain 6 §:n muuttamisesta

6 §. *Hovioikeuden esittelijät.* Esityksessä ei ehdoteta muutoksia 6 §:n 1 momenttiin.

Ehdotuksen mukaan pykälän 2 momenttia muutetaan siten, että siinä säädetään hovioikeuden esittelijän, sekä asessorin että viskaalin, suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Esittelijältä edellytetään hovioikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja

kirjallista taitoa. Tämän lisäksi yksikielisessä hovioikeudessa edellytetään toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa ja tyydyttävää suullista taitoa. Kaksikielisessä hovioikeudessa esittelijältä edellytetään toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa.

Ehdotetun sääntelyn mukaan esittelijän kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset vastaavat tuomareiden vastaavia kelpoisuusvaatimuksia. Esittelijän kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten rinnastaminen korkeilta edellytettävään kielitaitoon on perusteltua, koska esittelijän tehtävänä on valmistella tuomioistuimen ratkaisuja, koska esittelijä tehtävässään pätevytyy tuomarin virkaan ja koska hän myös lain nojalla voi toimia hovioikeuden jäsenenä.

Pykälän 3 momentti vastaisi asiallisesti nykyistä 2 momenttia. Selvyden vuoksi kuitenkin säädettäisiin, että esittelijäksi määrätyn virkamiehen tulee täyttää muutetussa 2 momentissa säädetyt kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset.

Siirtymäsäännöksillä varmistettaisiin, että esittelijän virkaan ehdotetun lain voimaan tullessa nimitettynä oleva edelleen säilyisi 6 §:n 2 momentin estämättä kielitaidon osalta kelpoisena virkaansa sekä sellaiseen esittelijän virkaan, jonka kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset ovat samanlaiset kuin sen viran, johon hän lain voimaan tullessa oli kielitaidon osalta kelpoinen. Esimerkiksi yksikielisesti suomenkielisen hovioikeuden esittelijä olisi kielitaidon osalta kelpoinen myös muuhun esittelijän virkaan samassa tai toisessa yksikielisesti suomenkielisessä tuomioistuimessa, vaikka hänellä ei olisikaan 6 §:n 2 momentin 1 kohdan edellyttämää ruotsin kielen tyydyttävää suullista taitoa. Tämä koskisi myös yksikielisen hovioikeuden esittelijää, joka siirtyisi esittelijäksi samankieliseen hallinto-oikeuteen. Sääntelyllä ei kuitenkaan pyritä tutkintasuoritusten rinnastamiseen toisiinsa. Ehdotetun lain voimaan tullessa yksikielisen hovioikeuden esittelijän virkaan nimitettynä olevalla, jolla on vaadittava toisen kielen ymmärtämisen taito, ei näin ollen olisi riittävää kielitaitoa virkaan kaksikielisessä hovioikeudessa.

Myös ennen ehdotetun lain voimaantuloa määräaikaiseen esittelijän virkaan tai virkasuhteeseen nimitetty olisi kielitaidon osalta

kelpoinen tehtävään tuon määräajan loppuun. Määräajan päätyttyä virkaan tai virkasuhteeseen voitaisiin määrääjäksi nimittää vain henkilö, jolla on 6 §:n 2 momentin mukainen kielitaito. Tämä koskisi myös tilanteita, joissa ehdotetun lain voimaan tultua sama henkilö nimitetään hoitamaan samaa virkasuhdetta kuin ennen lain voimaantuloa.

Ehdotetun lain voimaan tultua yksikielisen hovioikeuden esittelijän määräaikaiseen virkaan tai virkasuhteeseen voitaisiin tietyissä tapauksissa nimittää enintään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määrääjäksi. Säännös koskee vain niitä yksikielisessä hovioikeudessa toimivia esittelijöitä, jotka eivät ole osoittaneet toisen kielen tyydyttävää suullista taitoa. Kuuden kuukauden ylimenokauden aikana määräaikaiseen virkaan tai virkasuhteeseen nimitetyllä olisi mahdollisuus suorittaa suullinen kielikoe vähintään arvosanalla tyydyttävä. Tämän jälkeen hänet voitaisiin 6 §:n 2 momentin säännöksiä noudattaen nimittää uudelleen samaan virkaan tai virkasuhteeseen. Siirtymäsäännöksen tarkoituksena on rajoitettuna aikana turvata määräaikaisen virkamiehen mahdollisuus suorittaa tarvittava kielikoe.

Siirtymäsäännöksistä seuraisi, että esittelijä edellä mainituissa tapauksissa 6 §:n 2 momentin säännöksistä huolimatta olisi kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen virkaan tai virkasuhteeseen.

1.3. Laki kärjäoikeuslain muuttamisesta

4 a §. Ehdotuksen mukaan kärjäoikeuslakiin lisätään uusi 4 a §, jossa säädetään kärjäviskaalin ja notaarin suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Kärjäviskaalin muista kelpoisuusvaatimuksista säädetään lain 3 a §:n 2 momentissa ja notaarin tutkintoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista ja velvollisuuksista 4 §:ssä.

Ehdotetun sääntelyn mukaan kärjäviskaalin ja notaarin kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset vastaavat tuomareiden vastaavia kelpoisuusvaatimuksia samankielisessä kärjäoikeudessa. Kärjäviskaalia koskevien kelpoisuusvaatimusten rinnastaminen tuomareita edellytettävään kielitaitoon on perusteltua, koska kärjäviskaali kuuluu tuo-

mioistuimen lainoppineeseen henkilökuntaan ja on monissa asioissa ilman erillistä määräystä toimivaltainen toimimaan tuomarina. Notari pätevytyy tuomioistuinharjoittelun myötä tuomarin virkaan ja hänet voidaan myös määrätä toimimaan tuomarin tehtävissä. Myös notaarilta on näin ollen perusteltua edellyttää vastaavaa kielitaitoa kuin samankielisen kärjäoikeuden tuomareilta.

Ehdotuksen mukaan kärjäviskaalilta ja notaarilta edellytetään kärjäoikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa. Tämän lisäksi yksikielisessä kärjäoikeudessa edellytetään toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa ja tyydyttävää suullista taitoa. Kaksikielisessä kärjäoikeudessa kärjäviskaalilta ja notaarilta edellytetään toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa.

Ehdotetun 4 a §:n 2 momentin mukaan Ahvenanmaan kärjäoikeuden notaarin kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla valtioneuvoston asetuksella. Säännös on luonteeltaan informatiivinen.

13 a §. Pykälän 1 momenttiin sisältyvä viittaus oikeusministeriön päätökseen muutettaisiin viittaukseksi oikeusministeriön asetukseen. Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevaa momenttia.

Ehdotuksen mukaan pykälään lisätään uusi 3 momentti, jossa säädetään maa-oikeusinsinöörin virkaan nimitettävän suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Maa-oikeuksina toimivat kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 241 a §:n mukaan Hämeenlinnan, Kuopion, Mikkelin, Oulun, Rovaniemen, Turun, Vaasan ja Vantaan kärjäoikeudet. Maa-oikeuksien tuomiopiireistä säädetään kärjäoikeuksien tuomiopiireistä maa-oikeuden käsiteltäviksi säädettyistä asioista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (163/2001).

Ehdotetun lain mukaan kärjäoikeuslain 13 a §:n mukaisen tuomiopiirin käsitteen määrittelyssä ratkaiseva on kärjäoikeuden varsinaisen tuomiopiiri, toisin sanoen tuomiopiiri muissakin kuin maa-oikeusasioissa (esimerkiksi Vaasan kärjäoikeuden tuomiopiiri on Vaasan kaupunki, maa-oikeusasioissa kuitenkin Pohjanmaan maanmittaustoimiston toimialue).

Maa oikeusinsinööriltä edellytetään sen kärjäoikeuden tuomiopiiriin väestön enemmistön erinomaista suullista ja kirjallista taitoa, johon maa oikeusinsinööri nimitetään käsittelemään maa oikeusasioissa. Tämän lisäksi yksikielisessä kärjäoikeudessa maa oikeusinsinööriltä edellytetään kärjäoikeuden tuomiopiiriin toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa ja tyydyttävää suullista taitoa. Kaksikielisessä kärjäoikeudessa maa oikeusinsinööriltä edellytetään kärjäoikeuden toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevaa 3 momenttia.

Siirtymäsäännöksiin turvattaisiin, että lain voimaan tullessa kärjäviskaalin virkaan ehdotetun lain voimaan tullessa nimitettyinä oleva edelleen säilyisi 4 a §:n 1 momentin estämättä kielitaidon osalta kelpoisena virkaansa sekä sellaiseen kärjäviskaalin virkaan, jonka kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset ovat samanlaiset kuin sen viran, johon hän lain voimaan tullessa oli kielitaidon osalta kelpoinen. Esimerkiksi yksikielisesti suomenkielisen kärjäoikeuden kärjäviskaali olisi kielitaidon osalta kelpoinen myös muuhun kärjäviskaalin virkaan samassa tai toisessa yksikielisesti suomenkielisessä kärjäoikeudessa, vaikka hänellä ei olisikaan 4 a §:n 1 momentin edellyttämää ruotsin kielen tyydyttävää suullista taitoa.

Siirtymäsäännöksiin turvattaisiin edelleen, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa määrääjäksi kärjäviskaaliksi nimitetty säilyisi kielitaidon osalta kelpoisena virkasuhteeseen sen määräajan loppuun. Sama koskisi ennen lain voimaantuloa notaariksi nimitettyä hänen harjoittelukautensa loppuun.

Ehdotetun lain voimaan tultua yksikielisen kärjäoikeuden kärjäviskaalin tai notaarin määräaikaiseen virkaan tai virkasuhteeseen voitaisiin tietyissä tapauksissa nimittää enintään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määräajaksi. Säännös koskee vain niitä yksikielisessä kärjäoikeudessa toimivia kärjäviskaaleja ja notaareja, jotka eivät ole osoittaneet toisen kielen tyydyttävää suullista taitoa. Kuuden kuukauden ylimenokauden aikana määräaikaiseen virkaan tai virkasuhteeseen nimitetyillä olisi mahdollisuus suorittaa suullinen kielikoe vähintään

arvosanalla tyydyttävä. Tämän jälkeen hänet voitaisiin 4 a §:n 1 momentin säännöksiä noudattaen nimittää uudelleen samaan virkaan tai virkasuhteeseen. Siirtymäsäännöksen tarkoituksena on rajoitettuna aikana turvata määräaikaisen virkamiehen mahdollisuus suorittaa tarvittava kielikoe.

1.4. Laki korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta

2 a §. Ehdotuksen mukaan 2 a §:n 3 momenttiin lisätään uusi kolmas virke, jossa säädetään korkeimman hallinto-oikeuden sivutoimisen ympäristöasiantuntijaneuvoksen suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Ympäristöasiantuntijaneuvokselta edellytettäisiin suomen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Ympäristöasiantuntijaneuvoksella on säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkinto. Nykyisessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä kuin hän on suorittanut tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen niin sanottu pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen ympäristöasiantuntijaneuvoksen tehtävään. Vastaavasti ruotsin kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen niin sanotun pienen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen ympäristöasiantuntijaneuvoksen tehtävään.

Esityksessä ei ehdoteta sivutoimiselle ympäristöasiantuntijaneuvokselle kummankaan kielen erinomaista taitoa muodollisena kelpoisuusvaatimuksena. Tätä perustellaan sillä, että korkeimman hallinto-oikeuden päätösehdotuksen yleensä valmistelee asianomaisen asian esittelijä. Ympäristöasiantuntijaneuvos

ei asiantuntijajäsenenä myöskään toimi istunnon puheenjohtajana. Hänen suulliselle ja kirjalliselle kielitaidolleen ei näin ollen ole tarvetta asettaa samanlaisia kelpoisuusvaatimuksia kuin korkeimman hallinto-oikeuden tuomarille ja esittelijälle.

Siirtymäsäännöksiin turvattaisiin, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa määrääjäksi sivutoimiseksi jäseneksi nimitetty olisi edelleen kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määrääjän loppuun.

1.5. Laki hallinto-oikeuslain muuttamisesta

8 a §. *Asiantuntijajäsenten kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset.* Ehdotuksen mukaan lakiin lisätään uusi 8 a §, jossa hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenten suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset määritellään. Asiantuntijajäseniltä edellytettäisiin hallinto-oikeuden tuomiopiirin enemmistön kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa. Lisäksi yksikielisen hallinto-oikeuden asiantuntijajäseniltä edellytettäisiin toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa ja tyydyttävää suullista taitoa. Kaksikielisen hallinto-oikeuden asiantuntijajäseniltä edellytettäisiin toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Hallinto-oikeuden asiantuntijajäsenellä on hallinto-oikeuslain 8 §:n 2 momentin mukaan säädettyä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkinto. Nykyisessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä kuin hän on suorittanut tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen niin sanottu pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittaneella henkilöllä, joka on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla erinomainen suomen kielen ja vähintään tyydyttävä ruotsin kielen taito ja hän on täten kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen asiantuntijajäsenen tehtävään sekä yksi- että kaksikielisessä hallinto-oikeudessa. Vastaavasti ruotsin kielellä

tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen niin sanotun pienen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen asiantuntijajäsenen tehtävään niin yksi- kuin kaksikielisessäkin hallinto-oikeudessa.

Esityksessä ei ehdoteta asiantuntijajäsenille kummankaan kielen erinomaista taitoa muodollisena kelpoisuusvaatimuksena. Tätä perustellaan sillä, että hallinto-oikeuden päätösehdotuksen yleensä valmistelee asianomaisen asian esittelijä. Asiantuntijajäsen ei myöskään toimi istunnon puheenjohtajana. Hänen suulliselle ja kirjalliselle kielitaidolleen ei näin ollen ole tarvetta asettaa samanlaisia kelpoisuusvaatimuksia kuin hallinto-oikeuden tuomarille ja esittelijälle.

Asiantuntijajäsenen kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset soveltuvat myös asiantuntijajäsenen varajäseneneen.

10 §. *Esittelijät.* Ehdotuksen mukaan pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti. Siinä säädetään hallinto-oikeuden esittelijän – sekä hallinto-oikeussihteerin että notaarin – suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Esittelijältä edellytetään hallinto-oikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön erinomaista suullista ja kirjallista taitoa. Tämän lisäksi yksikielisessä hallinto-oikeudessa edellytetään toisen kielen tyydyttävää ymmärtämisen taitoa ja tyydyttävää suullista taitoa. Kaksikielisessä hallinto-oikeudessa esittelijältä edellytetään toisen kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa.

Ehdotetun sääntelyn mukaan esittelijän kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset vastaavat tuomareiden vastaavia kelpoisuusvaatimuksia. Esittelijän kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten rinnastaminen tuomareita edellytettävään kielitaitoon on perusteltua, koska esittelijän tehtävänä on valmistella tuomioistuimen ratkaisuja. Tämän lisäksi hallinto-oikeussihteerit tehtävässään pätevytyvät tuomarin virkaan.

Siirtymäsäännöksillä varmistettaisiin, että esittelijän virkaan ehdotetun lain voimaan tullessa nimitettynä oleva edelleen säilyisi 10 §:n 2 momentin estämättä kielitaidon osalta kelpoisena virkaansa sekä sellaiseen esittelijän virkaan, jonka kielitaitoa koskevat kel-

poisuusvaatimukset ovat samanlaiset kuin sen viran, johon hän läin voimaan tullessa oli kielitaidon osalta kelpoinen. Esimerkiksi yksikielisesti suomenkielisen hallinto-oikeuden esittelijä olisi kielitaidon osalta kelpoinen myös muuhun esittelijän virkaan samassa tai toisessa yksikielisesti suomenkielisessä tuomioistuimessa, vaikka hänellä ei olisikaan 10 §:n 2 momentin 1 kohdassa edellytettyä ruotsin kielen tyydyttävää suullista taitoa. Tämä koskisi myös yksikielisen hallinto-oikeuden esittelijää, joka siirtyisi esittelijäksi samankieliseen hovioikeuteen. Sääntelyllä ei kuitenkaan pyritä tutkintosuoritusten rinnastamiseen toisiinsa. Ehdotetun lain voimaan tullessa yksikielisen hallinto-oikeuden esittelijän virkaan nimitettynä olevalla, jolla on vaadittava toisen kielen ymmärtämisen taito, ei näin ollen olisi riittävää kielitaitoa virkaan kaksikielisessä hallinto-oikeudessa.

Myös ennen ehdotetun lain voimaantuloa määräajaksi esittelijäksi nimitetty olisi kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään tuon määräajan loppuun. Määräajan päätyttyä virkaan tai virkasuhteeseen voitaisiin määrääjäksi nimittää vain henkilö, jolla on 10 §:n 2 momentin mukainen kielitaito. Tämä koskisi myös tilanteita, joissa ehdotetun lain voimaan tultua sama henkilö nimitetään hoitamaan samaa virkasuhdetta kuin ennen lain voimaantuloa.

Ehdotetun lain voimaan tultua yksikielisen hallinto-oikeuden esittelijän määräajaiseen virkaan tai virkasuhteeseen voitaisiin tietyissä tapauksissa nimittää enintään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määräajaksi. Säännös koskee vain niitä yksikielisessä hallinto-oikeudessa toimivia esittelijöitä, jotka eivät ole osoittaneet toisen kielen tyydyttävää suullista taitoa. Kuuden kuukauden ylimenokauden aikana määräajaiseen virkaan tai virkasuhteeseen nimitetyllä olisi mahdollisuus suorittaa suullinen kielikoe vähintään arvosanalla tyydyttävä. Tämän jälkeen hänet voitaisiin 10 §:n 2 momentin säännöksiä noudattaen nimittää uudelleen samaan virkaan tai virkasuhteeseen. Siirtymäsäännöksen tarkoituksena on rajoitettuna aikana turvata määräajaisen virkamiehen mahdollisuus suorittaa tarvittava kielikoe.

Siirtymäsäännöksistä seuraisi, että esittelijä edellä mainituissa tapauksissa 10 §:n 2 mo-

mentin säännöksistä huolimatta olisi kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen virkaan tai virkasuhteeseen.

1.6. Laki vakuutuslainsäädännön muuttamisesta

5 a §. *Sivutoimisten jäsenten kielitaito.* Ehdotuksen mukaan lakiin lisätään uusi 5 a §, jossa säädetään vakuutuslainsäädännön lääkärijäsenten ja muiden sivutoimisten jäsenten suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista.

Pykälän 1 momentin mukaan vakuutuslainsäädännön lääkärijäseneltä edellytettäisiin suomen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Lääkärijäsenen tulee lain 4 §:n mukaan olla laillistettu lääkäri, mikä merkitsee, että lääkärijäsenellä on säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkinto. Nykyisessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä kuin hän on suorittanut tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen niin sanottu pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen lääkärijäsenen tehtävään. Vastaavasti ruotsin kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen niin sanotun pienen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen lääkärijäsenen tehtävään.

Pykälän 2 momentin mukaan vakuutuslainsäädännön muut kuin 1 momentissa tarkoitetut sivutoimiset jäsenet tulee määrätä siten, että vakuutuslainsäädännössä on riittävästi sekä suomen että ruotsin kielen taitoisia jäseniä. Kielitaitoa ei näin ollen näiden jäsenten osalta sidota muodollisiin kielitaitovaatimuksiin tai tutkintosuorituksiin. Tämä sääntelytekniikka on perusteltu, sillä muilla sivutoimisilla jäse-

millä ei ole esimerkiksi tutkintoa koskevia kelpoisuusvaatimuksia, ja heillä voi näin olla sängen monimuotoinen koulutustausta, johon ei välttämättä kuulu kielitutkintoja. Toisaalta suomen- ja ruotsinkielisen väestön perustuslain ja kielilain mukaiset oikeudet sekä oikeusturva edellyttävät, että tässäkin jäsenryhmässä on molempia kieliä taitavia jäseniä

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin selvyden vuoksi, että 1 ja 2 momentin säännöksiä sovelletaan myös lääkärijäsenten ja muiden sivutoimisten jäsenten varajäseniin.

Siirtymäsäännöksiin turvattaisiin, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa määrääjäksi nimitetty lääkärijäsen ja muu sivutoiminen jäsen olisi edelleen kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun. Sama koski heidän varajäseniään.

1.7. Laki työtuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

6 §. Ehdotuksen mukaan pykälän 1 momentti vastaisi nykyistä sääntelyä. Nykyisen 1 momentin viimeisen virkkeen sisältö sisältyisi kuitenkin uuteen 4 momenttiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niiden työtuomioistuimen jäsenten ja varajäsenten suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, joilta lain 2 §:n 2 momentin mukaan edellytetään työoloihin perehtyneisyyden lisäksi tuomarin virkaan vaadittava tutkinto. Eesityksen mukaan näiltä työtuomioistuimen jäseniltä edellytettäisiin suomen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Nykyisessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä kuin hän on suorittanut tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen niin sanottu pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen työtuomiois-

tuimen jäseneksi. Vastaavasti ruotsin kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen niin sanotun pienen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen työtuomioistuimen jäseneksi.

Pykälän 3 momentin mukaan työtuomioistuimen muut kuin 2 momentissa tarkoitetut jäsenet tulee nimittää siten, että heidän keskuudessaan on riittävästi sekä suomen että ruotsin kielen taitoisia jäseniä. Kielitaitoa ei näin ollen näiden jäsenten osalta sidota muodollisiin kielitaitovaatimuksiin tai tutkintosuorituksiin. Tämä sääntelytekniikka on perusteltu, sillä 2 §:n 3 momentissa tarkoitetuilta työtuomioistuimen jäseniltä edellytetään perehtyneisyyttä työsuhteisiin ja virkasuhteisiin, ja heillä voi näin ollen olla sängen monimuotoinen koulutustausta, johon ei välttämättä kuulu kielitutkintoja. Toisaalta suomen- ja ruotsinkielisen väestön perustuslain ja kielilain mukaiset oikeudet sekä oikeusturva edellyttävät, että tässäkin jäsenryhmässä on molempia kieliä taitavia jäseniä.

Pykälän 4 momentti vastaisi sisällöltään nykyisen pykälän viimeistä virkettä. Lakiteknisen selkeyden vuoksi säännös työtuomioistuimen jäsenten eroamisvelvollisuudesta ehdotetaan kuitenkin siirrettäväksi erilliseksi momentiksi kelpoisuusvaatimuksia koskevien säännösten jälkeen.

Siirtymäsäännöksiin turvattaisiin, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa työtuomioistuimen jäseneksi tai varajäseneksi määrääjäksi nimitetty olisi edelleen kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

1.8. Laki markkinaoikeuslain muuttamisesta

5 a §. *Asiantuntijajäsenten kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset.* Ehdotuksen mukaan lakiin lisätään uusi 5 a §, jossa säädetään markkinaoikeuden asiantuntijajäsenten suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Asiantuntijajäseniltä edellytettäisiin suomen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Asiantuntijajäsenillä on säädettynä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkinto. Nykyi-

sessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä kuin hän on suorittanut tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen niin sanottu pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen asiantuntijajäsenen tehtävään. Vastaavasti ruotsin kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen niin sanotun pienen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen asiantuntijajäsenen tehtävään.

Esityksessä ei ehdoteta markkinaoikeuden asiantuntijajäsenille kummankaan kielen erinomaista taitoa muodollisena kelpoisuusvaatimuksena. Tätä perustellaan sillä, että markkinaoikeuden päätösehdotuksen yleensä valmistelee asianomaisen asian esittelijä. Asiantuntijajäsen ei myöskään toimi istunnon puheenjohtajana. Hänen suulliselle ja kirjalliselle kielitaidolleen ei näin ollen ole tarvetta asettaa samanlaisia kelpoisuusvaatimuksia kuin markkinaoikeuden tuomarille ja esittelijälle.

Siirtymäsäännöksen turvattaisiin, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa määrääjäksi määrätty asiantuntijajäsen olisi edelleen kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määrääjän loppuun.

1.9. Laki sotilasoikeudenkäyntilain muuttamisesta

10 a §. Ehdotuksen mukaan sotilasoikeudenkäyntilakiin lisättäisiin uusi 10 a §, jossa säädettäisiin sotilasoikeudenkäyntiasioiden käsittelyyn osallistuvien sotilasjäsenten suomen ja ruotsin kielen taidosta ja kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin alioikeuden sotilasjäsenten kielitaidosta. Näistä sotilasjäsenistä tulee lain 10 §:n 1 momentin mukaan toisen olla upseeri ja toisen opis-

toukseeri, aliupseeri tai sotilasammattihenkilö taikka miehistöön kuuluva sotilas. Nämä sotilasjäsenet tulee määrätä siten, että sotilasoikeudenkäyntiasioiden käsittelyyn osallistuvien sotilasjäsenten keskuudessa on riittävästi sekä suomen että ruotsin kielen taitoisia jäseniä. Kielitaitoa ei näin ollen näiden jäsenten osalta sidota muodollisiin kielitaitovaatimuksiin tai tutkintosuorituksiin. Tämä sääntelytekniikka on perusteltu, sillä upseerija lukuun ottamatta 10 §:n 1 momentissa tarkoitetuilta sotilasjäseniltä ei edellytetä korkeakoulututkintoa eikä heidän koulutustaustaansa välttämättä kuulu kielitutkintoja. Kuitenkin suomen- ja ruotsinkielisen väestön perustuslain ja kielilain mukaiset oikeudet sekä oikeusturva edellyttävät, että alioikeuden sotilasjäsenet määrätään siten, että sotilasoikeudenkäyntiasioiden käsittelyyn alioikeudessa osallistuvien keskuudessa on molempia kieliä taitavia jäseniä.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin korkeimman oikeuden ja hovioikeuden sotilasjäsenten kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Lain 10 §:n 2 momentin mukaan hovioikeuden sotilasjäsenen tulee olla vähintään majurin arvoinen upseeri ja 10 §:n 3 momentin mukaan korkeimman oikeuden sotilasjäsenen vähintään everstin arvoinen upseeri. Esityksen mukaan näiltä sotilasjäseniltä edellytettäisiin suomen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Nykyisessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon, jota 2 momentin tarkoittamilta sotilasjäseniltä edellytetään, sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä kuin hän on suorittanut tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen niin sanottu pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen korkeimman oikeuden ja hovioikeuden sotilasjäseneksi. Vastaavasti ruotsin kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen niin sanotun pie-

nen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen sotilasjäseneksi.

Siirtymäsäännöksiin turvattaisiin, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa määräajaksi määrätty sotilasjäsen olisi edelleen kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

1.10. Laki patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain 9 §:n muuttamisesta

9 §. Ehdotuksen mukaan 9 §:ään lisätään uusi 2 momentti, jossa säädetään korkeimman hallinto-oikeuden yli-insinöörieneuvoston suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista. Yli-insinöörieneuvokselta edellytetään suomen kielen hyvää suullista ja kirjallista taitoa sekä ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Yli-insinöörieneuvoksella on säädettyinä kelpoisuusvaatimuksena korkeakoulututkinto. Nykyisessä tutkintojärjestelmässä korkeakoulututkintoon sisältyy tutkinnon kielen kypsyysnäyte, jolla osoitetaan kielen täydellistä hallitsemista (tulevaisuudessa erinomaista taitoa), jos henkilö on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä kuin hän on suorittanut tutkintonsa. Tutkintoon sisältyy myös toisen kotimaisen kielen niin sanottu pieni kielikoe, jolla osoitetaan kielen hyvää tai tyydyttävää taitoa. Näin ollen suomen kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on saanut koulusivistyksensä samalla kielellä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen yli-insinöörieneuvoksen tehtävään. Vastaavasti ruotsin kielellä tutkinnon suorittanut henkilö, joka on suorittanut suomen kielen niin sanotun pienen kielikokeen arvosanalla hyvä, on suoraan tutkintoonsa sisältyvien kielikokeiden nojalla kielitaidon osalta muodollisesti kelpoinen yli-insinöörieneuvoksen tehtävään.

Esityksessä ei ehdoteta korkeimman hallinto-oikeuden yli-insinöörieneuvoksille kumankaan kielen erinomaista taitoa muodollisena kelpoisuusvaatimuksena. Tätä perustel-

laan sillä, että korkeimman hallinto-oikeuden päätösehdotuksen yleensä valmistelee asianomaisen asian esittelijä. Yli-insinöörieneuvos ei asiantuntijajäsenenä myöskään toimi istunnon puheenjohtajana. Hänen suulliselle ja kirjalliselle kielitaidolleen ei näin ollen ole tarvetta asettaa samanlaisia kelpoisuusvaatimuksia kuin korkeimman hallinto-oikeuden tuomarille ja esittelijälle.

Siirtymäsäännöksiin turvattaisiin, että ennen ehdotetun lain voimaantuloa määräajaksi määrätty yli-insinöörieneuvos olisi edelleen kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

2. Tarkemmat säännökset

Ehdotettu tuomareiden nimittämisestä annetun lain 12 §:n 3 momentti sisältää asetuksenantovaltuuden. Säännös mahdollistaa, että valtioneuvoston asetuksella säädetään poikkeuksia lain 12 §:n 1 momentissa säädetystä kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, jos tuomioistuimeen lailla tai lain nojalla perustetaan osastoja tai virkoja suomen- tai ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi. Asetuksenantovaltuus ei edellytä välittömiä toimenpiteitä.

3. Voimaantulo

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti uuden kielilain kanssa 1 päivänä tammikuuta 2004. Nykyinen valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annettu laki, johon tuomareiden kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset sisältyvät, kumoutuu uuden kielilain ja siihen liittyvän lainsäädännön voimaan tullessa. Ehdotetut lait edellyttävät tiedottamista tuomioistuimille sekä tuomioistuinten nimittämiskäytäntöjen sekä asiantuntijajäsenten rekrytoinnin tarkistamista.

4. Säättämisyjärjestys

Ehdotetuilla säännöksillä ei miltään osin rajoitettaisi perustuslain 17 §:ssä turvattuja kielellisiä oikeuksia. Ehdotetuilla säännöksillä pyritään nimenomaan kielellisten oikeuksien toteuttamiseen kielitaitoa koskevien kelpoisuusvaatimusten avulla.

Tuomareiden nimittämisestä annettuun lain ehdotettuun 12 §:n 3 momenttiin sisältyy valtuutus valtioneuvoston asetuksella säätää poikkeuksia laissa säädetyistä kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, jos tuomioistuimeen perustetaan lailla tai lain nojalla osastoja tai virkoja suomen- tai ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi. Asetuksenantovaltuus

täyttää perustuslain 80 §:n 2 momentissa säädetyt täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksen.

Edellä esitetyn johdosta ehdotetut lait voidaan säätää tavallisina lakeina.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomareiden nimittämisestä 25 päivänä helmikuuta 2000 annetun lain (205/2000) 1 §:n 3 momentti, 11 §:n otsikko sekä 12 ja 13 § seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

 Valtakunnanoikeudesta säädetään Suomen perustuslaissa.

11 §

Tuomareiden yleiset kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet

12 §

Tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset

Tuomariksi voidaan nimittää 11 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on tuomioistuimen tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä:

1) yksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Ahvenanmaan käräjäoikeuden ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomareiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla valtioneuvoston

asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää poikkeuksia 1 momentissa säädetystä kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, jos tuomioistuimeen perustetaan lailla tai lain nojalla osastoja tai virkoja suomen- tai ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi.

13 §

Erivapaus

Tuomarin viran kelpoisuusvaatimuksista ei voida myöntää erivapautta.

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20_____.

Tämän lain voimaan tullessa tuomarin virkaan nimitettynä oleva on kielitaidon osalta edelleen kelpoinen sellaiseen tuomarin virkaan, johon hän oli kielitaidon osalta kelpoinen ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa määrääjäksi nimitetty tuomari on kielitaidon osalta kelpoinen virkasuhteeseen sen määrääjän loppuun.

Määräaikaiseksi tuomariksi yksikieliseen tuomioistuimeen voidaan tämän lain voimaan tultua nimittää viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määrääjäksi henkilö, joka on osoittanut toisen kielen välttävää suullista taitoa ja joka muilta osin täyttää lain kelpoisuusvaatimukset.

2.

Laki**hovioikeuslain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun hovioikeuslain (56/1994) 6 § seuraavasti:

6 §

Hovioikeuden esittelijät

Hovioikeuden esittelijöitä ovat asessori ja viskaali. Kelpoisuusvaatimuksena asessorin ja viskaalin virkaan on oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä kokemusta tuomarin tehtävistä.

Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena esittelijän virkaan on hovioikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä:

1) yksikielisessä hovioikeudessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä hovioikeudessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Myös hovioikeuden jäsen voi toimia asian esittelijänä. Työjärjestyksessä voidaan muunkin 2 momentissa säädetty kelpoisuusvaati-

mukset täyttävä virkamies määrätä esittelijäksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa esittelijän virkaan nimitettynä oleva on kielitaidon osalta edelleen kelpoinen sellaiseen esittelijän virkaan, johon hän oli kielitaidon osalta kelpoinen ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi esittelijäksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoinen virkasuhteeseen sen määräajan loppuun.

Esittelijän määräaikaiseen virkasuhteeseen yksikieliseen tuomioistuimeen voidaan tämän lain voimaan tultua nimittää viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määräajaksi henkilö, joka täyttää laissa säädetty kelpoisuusvaatimukset muilta osin kuin tuomiopiirin toisen kielen tyydyttävän suullisen taidon osalta.

3.

Laki**käräjäoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeuslain (581/1993) 13 a §, sellaisena kuin se on laissa 1182/2000 ja
lisätään lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

4 a §

Käräjäviskaaliksi voidaan nimittää 3 a §:n 2 momentissa ja notaariksi 4 §:n 2 momentissa säädetty kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on käräjäoikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä

1) yksikielisessä käräjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä käräjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Ahvenanmaan käräjäoikeuden notaarien kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla valtioneuvoston asetuksella.

13 a §

Käräjäoikeudessa voi olla maa-oikeuden käsiteltäväksi säädettyjä asioita varten maa-oikeusinsinöörin virkoja. Maa-oikeusinsinööri on toimivaltainen käsittelemään maa-oikeusasioita myös muissa maa-oikeusasioita käsittelevissä käräjäoikeuksissa. Maa-oikeusinsinöörin yhteistoiminta-alueista heidän työtilanteensa mukaan määrätään oikeusministeriön asetuksella.

Maa-oikeusinsinöörin virkaan vaaditaan teknillisessä korkeakoulussa maanmittauksen alalla suoritettu tehtävään soveltuva diplomi-insinöörin tutkinto sekä hyvä kokemus kiinteistötoimitusten suorittamisessa ja hyvä perehtyneisyys kiinteistöjen arviointiin.

Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena maa-oikeusinsinöörin virkaan nimitettävällä on käräjäoikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä

1) yksikielisessä käräjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä käräjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Maa-oikeusinsinööri nimitetään virkaan samassa järjestyksessä kuin käräjätuomarista säädetään. Tuomarivalintalautakunnan tulee ennen nimitysesityksen tekemistä hankkia maa-oikeusinsinöörin viran hakijoista maanmittauslaitoksen keskushallinnon lausunto. Maa-oikeusinsinöörillä on perustuslaissa tuomareille säädetty virassapysymisoikeus.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa käräjäviskaalin virkaan nimitettynä oleva on kielitaidon osalta edelleen kelpoinen sellaiseen käräjäviskaalin virkaan, johon hän oli kielitaidon osalta kelpoinen ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi käräjäviskaaliksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoinen virkasuhteeseen sen määräajan loppuun ja ennen tämän lain voimaantuloa notaariksi nimitetty harjoittelukauden loppuun.

Kärjäviskaalin määräaikaiseen virkasuhteeseen ja notaariksi yksikieliseen tuomioistuimeen voidaan tämän lain voimaan tultua nimittää viimeistään 30 päivänä kesäkuuta

2004 päättyväksi määräajaksi henkilö, joka täyttää laissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset muilta osin kuin tuomiopiirin toisen kielen tyydyttävän suullisen taidon osalta.

4.

Laki

korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Korkeimmasta hallinto-oikeudesta 22 päivänä heinäkuuta 1918 annetun lain (17/1918) 2 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 107/2000, seuraavasti:

2 a §

Sivutoimisen jäsenen kelpoisuusvaatimuksena on soveltuva ylempi korkeakoulututkinto tekniikan tai luonnontieteiden alalta. Lisäksi häneltä edellytetään, että hän on perehtynyt sovellettavaan lainsäädännön alaan kuuluviin tehtäviin. Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena ympäristöasiantuntijaneuvokseksi nimitettävällä sivutoimisella jäsenellä on suomen kielen hyvä suullinen ja

kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi sivutoimiseksi jäseneksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoinen sivutoimisen jäsenen tehtävään sen määräajan loppuun.

5.

Laki**hallinto-oikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 26 päivänä maaliskuuta 1999 annettuun hallinto-oikeuslakiin (430/1999) uusi 8 a §
 sekä 10 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 106/2000, uusi 2 momentti seuraavasti:

8 a §

Asiantuntijajäsenten kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset

Hallinto-oikeuden asiantuntijajäseneksi ja varajäseneksi voidaan määrätä 8 §:ssä säädetty kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on hallinto-oikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä:

1) yksikielisessä hallinto-oikeudessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä hallinto-oikeudessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen asiantuntijajäsenten ja varajäsenten kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla valtioneuvoston asetuksella.

10 §

Esittelijät

Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena esittelijän virkaan on hallinto-oikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen

erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä:

1) yksikielisessä hallinto-oikeudessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä hallinto-oikeudessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi määrätty asiantuntijajäsen ja varajäsen on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

Tämän lain voimaan tullessa esittelijäksi nimitettynä oleva on kielitaidon osalta edelleen kelpoinen sellaiseen esittelijän virkaan, johon hän oli kielitaidon osalta kelpoinen ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi esittelijäksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoinen virkasuhteeseen sen määräajan loppuun.

Määräaikaiseksi esittelijäksi virkasuhteeseen yksikieliseen hallinto-oikeuteen voidaan tämän lain voimaan tultua nimittää viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määräajaksi henkilö, joka täyttää laissa säädetty kelpoisuusvaatimukset muilta osin kuin tuomiopiirin väestön toisen kielen tyydyttävän suullisen taidon osalta.

6.

Laki**vakuutusoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 21 päivänä helmikuuta 2003 annettuun vakuutusoikeuslakiin (132/2003) uusi 5 a § seuraavasti:

5 a §

Sivutoimisten jäsenten kielitaito

Vakuutusoikeuden lääkärijäseneksi voidaan määrätä 4 §:ssä säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Lain 5 §:ssä tarkoitetut sivutoimiset jäsenet tulee määrätä siten, että heidän keskuudessaan on riittävästi sekä suomen kielen taitoi-

sia että ruotsin kielen taitoisia jäseniä.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan myös lääkärijäsenten ja muiden sivutoimisten jäsenten varajäseniin.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi nimitetty lääkärijäsen ja muu sivutoiminen jäsen on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

7.

Laki**työtuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan työtuomioistuimesta 31 päivänä heinäkuuta 1974 annetun lain (646/1974) 6 §, sellaisena kuin se on laissa 214/2000, seuraavasti:

6 §

Työtuomioistuimen jäseneksi ja varajäseneksi voidaan nimittää kaksikymmentä vuotta täyttänyt Suomen kansalainen, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Työtuomioistuimen jäseneksi ja varajäseneksi voidaan nimittää 1 momentissa sekä 2 §:n 2 momentissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Työtuomioistuimen 2 §:n 3 momentissa tarkoitetut jäsenet tulee nimittää siten, että

heidän keskuudessaan on riittävästi sekä suomen kielen taitoisia jäseniä että ruotsin kielen taitoisia jäseniä.

Presidentti, työtuomioistuinneuvos ja jäsen sekä varajäsen on velvollinen eroamaan täytäessään 67 vuotta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi työtuomioistuimen jäseneksi ja varajäseneksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

8.

Laki**markkinaoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 28 päivänä joulukuuta 2001 annettuun markkinaoikeuslakiin (1527/2001) uusi 5 a § seuraavasti:

5 a §

kirjallinen taito.

Asiantuntijajäsenten kielitaitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset

Markkinaoikeuden asiantuntijajäseneksi voidaan määrätä 5 §:ssä säädetty kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi määrätty asiantuntijajäsen on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

9.

Laki**sotilasoikeudenkäyntilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 25 päivänä maaliskuuta 1983 annettuun sotilasoikeudenkäyntilakiin (326/1983) uusi 10 a § seuraavasti:

10 a §

Alioikeuden sotilasjäsenet ja heidän varajäsenensä tulee määrätä siten, että heidän keskuudessaan on riittävästi sekä suomen kielen taitoisia sotilasjäseniä että ruotsin kielen taitoisia sotilasjäseniä.

Korkeimman oikeuden ja hovioikeuden sotilasjäsenellä on kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena suomen kielen hyvä suul-

linen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi määrätty sotilasjäsen on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

10.**Laki****patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä 26 päivänä kesäkuuta 1992 annetun lain (576/1992) 9 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

9 §

Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena yli-insinöörineuvokseksi määrättävällä on suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi määrätty yli-insinöörineuvos on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 2003

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Johannes Koskinen*

1.

Laki**tuomareiden nimittämisestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tuomareiden nimittämisestä 25 päivänä helmikuuta 2000 annetun lain (205/2000)
1 §:n 3 momentti, 11 §:n otsikko sekä 12 ja 13 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

*Lain soveltamisala**Lain soveltamisala*

Valtakunnanoikeudesta säädetään Suomen perustuslaissa. *Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta säädetään Ahvenanmaan hallintotuomioistuimesta annetussa laissa (547/1994)*

Valtakunnanoikeudesta säädetään Suomen perustuslaissa.

11 §

11 §

*Tuomareiden kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet**Tuomareiden yleiset kelpoisuusvaatimukset ja nimitysperusteet*

12 §

12 §

*Erivapaus**Tuomareiden suomen ja ruotsin kielen taitoa koskevat kelpoisuusvaatimukset*

Tuomarin viran kelpoisuusvaatimuksista ei voida myöntää erivapautta.

Tuomariksi voidaan nimittää 11 §:n mukaiset kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on tuomioistuimen tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä:

1) yksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä tuomioistuimessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Ahvenanmaan käräjäoikeuden ja Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen tuomareiden kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää poikkeuksia 1 momentissa säädetyistä kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista, jos tuomioistuimeen perustetaan lailla tai lain nojalla osastoja tai virkoja suomen- tai ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien toteutumisen turvaamiseksi.

13 §

Kielitaito

Tuomarin virkaan vaadittavasta kielitaidosta säädetään erikseen.

13 §

Erivapaus

Tuomarin viran kelpoisuusvaatimuksista ei voida myöntää erivapautta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa tuomarin virkaan nimitettyä oleva on kielitaidon osalta edelleen kelpoinen sellaiseen tuomarin virkaan, johon hän oli kielitaidon osalta kelpoinen ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa määräjäksi nimitetty tuomari on kielitaidon osalta kelpoinen virkasuhteeseen sen määräajan loppuun.

Määräaikaiseksi tuomariksi yksikieliseen tuomioistuimeen voidaan tämän lain voimaan tultua nimittää viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määräajaksi henkilö, joka on osoittanut toisen kielen välttävää suullista taitoa ja joka muilta osin täyttää lain kelpoisuusvaatimukset.

2.

Laki**hovioikeuslain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun hovioikeuslain (56/1994) 6 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Hovioikeuden esittelijät

Hovioikeuden esittelijät

Hovioikeuden esittelijöitä ovat asessori ja viskaali. Kelpoisuusvaatimuksena asessorin ja viskaalin virkaan on oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä kokemusta tuomarin tehtävistä.

Hovioikeuden esittelijöitä ovat asessori ja viskaali. Kelpoisuusvaatimuksena asessorin ja viskaalin virkaan on oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä kokemusta tuomarin tehtävistä.

Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena esittelijän virkaan on hovioikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä:

1) yksikielisessä hovioikeudessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä hovioikeudessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Myös hovioikeuden jäsen voi toimia asian esittelijänä. Työjärjestyksessä voidaan muuten virkamies määrätä esittelijäksi.

Myös hovioikeuden jäsen voi toimia asian esittelijänä. Työjärjestyksessä voidaan muuten 2 momentissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä virkamies määrätä esittelijäksi.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

Tämän lain voimaan tullessa esittelijän virkaan nimitettynä oleva on kielitaidon osalta edelleen kelpoinen sellaiseen esittelijän virkaan, johon hän oli kielitaidon osalta kelpoinen ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa määrääjäksi esittelijäksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoinen virkasuhteeseen sen määräajan loppuun.

Esittelijän määräaikaiseen virkasuhteeseen yksikieliseen tuomioistuimeen voidaan tämän lain voimaan tultua nimittää viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määräajaksi henkilö, joka täyttää laissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset muilta osin kuin tuomiopiirin toisen kielen tyydyttävän suullisen taidon osalta.

3.

Laki

käräjäoikeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeuslain (581/1993) 13 a §, sellaisena kuin se on laissa 1182/2000 ja
lisätään lakiin uusi 4 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 a §

Käräjäviskaaliksi voidaan nimittää 3 a §:n 2 momentissa ja notaariksi 4 §:n 2 momentissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on käräjäoikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä

1) yksikielisessä käräjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä käräjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Ahvenanmaan käräjäoikeuden notaarien kielitaitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) nojalla valtioneuvoston asetuksella.

13 a §

Käräjäoikeudessa voi olla maa-
oikeudenkäsiteltäväksi säädettyjä asioita varten maa-
oikeusinsinöörin virkoja. Maa-
oikeusinsinööri on toimivaltainen käsittelemään maa-
oikeusasioita myös muissa maa-
oikeusasioita käsittelevissä käräjäoikeuksissa. Maa-
oikeusinsinöörin yhteistoiminta-
alueista heidän työtilanteensa mukaisesti määrätään oikeus-
ministeriön päätöksellä.

Maa-
oikeusinsinöörin virkaan vaaditaan
teknillisessä korkeakoulussa maanmittauksen alalla suoritettu tehtävään soveltuva diploma-
lomi-insinöörin tutkinto sekä hyvä kokemus kiinteistötoimitusten suorittamisessa ja hyvä perehtyneisyys kiinteistöjen arviointiin.

Maa-
oikeusinsinööri nimitetään virkaan
samassa järjestyksessä kuin käräjätuomari-
ta säädetään. Tuomarivalintalautakunnan
tulee ennen nimitysesityksen tekemistä
hankkia maa-
oikeusinsinöörin viran hakijoista maanmittauslaitoksen keskushallinnon lausunto. Maa-
oikeusinsinöörillä on perustus-
laissa tuomareille säädetty virassa-
pysymisoikeus.

13 a §

Käräjäoikeudessa voi olla maa-
oikeudenkäsiteltäväksi säädettyjä asioita varten maa-
oikeusinsinöörin virkoja. Maa-
oikeusinsinööri on toimivaltainen käsittelemään maa-
oikeusasioita myös muissa maa-
oikeusasioita käsittelevissä käräjäoikeuksissa. Maa-
oikeusinsinöörin yhteistoiminta-
alueista heidän työtilanteensa mukaan määrätään oikeus-
ministeriön asetuksella.

Maa-
oikeusinsinöörin virkaan vaaditaan
teknillisessä korkeakoulussa maanmittauksen alalla suoritettu tehtävään soveltuva diploma-
lomi-insinöörin tutkinto sekä hyvä kokemus kiinteistötoimitusten suorittamisessa ja hyvä perehtyneisyys kiinteistöjen arviointiin.

*Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimukse-
na maa-
oikeusinsinöörin virkaan nimitettävällä on käräjäoikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen taito sekä*

1) yksikielisessä käräjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä käräjäoikeudessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Maa-
oikeusinsinööri nimitetään virkaan
samassa järjestyksessä kuin käräjätuomari-
ta säädetään. Tuomarivalintalautakunnan
tulee ennen nimitysesityksen tekemistä
hankkia maa-
oikeusinsinöörin viran hakijoista maanmittauslaitoksen keskushallinnon lausunto. Maa-
oikeusinsinöörillä on perustus-
laissa tuomareille säädetty virassa-
pysymisoikeus.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

Tämän lain voimaan tullessa käräjäviskaalin virkaan nimitettynä oleva on kielitaidon osalta edelleen kelpoinen sellaiseen käräjäviskaalin virkaan, johon hän oli kielitaidon osalta kelpoinen ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi käräjäviskaaliksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoinen virkasuhteeseen sen määräajan loppuun ja ennen tämän lain voimaantuloa notaariksi nimitetty harjoittelukauden loppuun.

*Kärjäviskaalin määräaikaiseen virkasuh-
teeseen ja notaariksi yksikieliseen tuomiois-
tuimeen voidaan tämän lain voimaan tultua
nimittää viimeistään 30 päivänä kesäkuuta
2004 päättyväksi määräajaksi henkilö, joka
täyttää laissa säädetyt kelpoisuusvaatimuk-
set muilta osin kuin tuomiopiirin toisen kie-
len tyydyttävän suullisen taidon osalta.*

4.

Laki**korkeimmasta hallinto-oikeudesta annetun lain 2 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Korkeimmasta hallinto-oikeudesta 22 päivänä heinäkuuta 1918 annetun lain
(17/1918) 2 a §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 107/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 a §

2 a §

Sivutoimisen jäsenen kelpoisuusvaati-
muksena on soveltuva ylempi korkeakoul u-
tutkinto tekniikan tai luonnontieteiden alal-
ta. Lisäksi häneltä edellytetään, että hän on
perehtynyt sovellettavaan lainsäädännön
alaan kuuluviin tehtäviin.

Sivutoimisen jäsenen kelpoisuusvaati-
muksena on soveltuva ylempi korkeakoul u-
tutkinto tekniikan tai luonnontieteiden alal-
ta. Lisäksi häneltä edellytetään, että hän on
perehtynyt sovellettavaan lainsäädännön
alaan kuuluviin tehtäviin. *Kielitaitoa koske-
vana kelpoisuusvaatimuksena ympäristöasi-
antuntijaneuvokseksi nimitettävällä sivutoi-
misella jäsenellä on suomen kielen hyvä
suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin
kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen ta-
ito.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 20 .*

*Ennen tämän lain voimaantuloa määrä-
ajaksi sivutoimiseksi jäseneksi nimitetty on
kielitaidon osalta kelpoinen sivutoimisen jä-
senen tehtävään sen määräajan loppuun.*

5.

Laki**hallinto-oikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 26 päivänä maaliskuuta 1999 annettuun hallinto-oikeuslakiin (430/1999) uusi 8 a §
 sekä 10 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 106/2000, uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 a §

*Asiantuntijajäsenten kielitaitoa koskevat
 kelpoisuusvaatimukset*

*Hallinto-oikeuden asiantuntijajäseneksi ja
 varajäseneksi voidaan määrätä 8 §:ssä sää-
 detyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä henki-
 lö, jolla on hallinto-oikeuden tuomiopiirin
 väestön enemmistön kielen hyvä suullinen ja
 kirjallinen taito sekä:*

*1) yksikielisessä hallinto-oikeudessa toi-
 sen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja
 tyydyttävä suullinen taito; sekä*

*2) kaksikielisessä hallinto-oikeudessa to i-
 sen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen
 taito.*

*Ahvenanmaan hallintotuomioistuimen
 asiantuntijajäsenten ja varajäsenten kieli-
 taitoa koskevista kelpoisuusvaatimuksista
 säädetään Ahvenanmaan itsehallintolain
 (1144/1991) nojalla valtioneuvoston asetuk-
 sella.*

10 §

Esittelijät

10 §

Esittelijät

*Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaati-
 muksena esittelijän virkaan on hallinto-
 oikeuden tuomiopiirin väestön enemmistön
 kielen erinomainen suullinen ja kirjallinen
 taito sekä:*

Ehdotus

1) yksikielisessä hallinto-oikeudessa toisen kielen tyydyttävä ymmärtämisen taito ja tyydyttävä suullinen taito; sekä

2) kaksikielisessä hallinto-oikeudessa toisen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi määrätty asiantuntijajäsen ja varajäsen on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.

Tämän lain voimaan tullessa esittelijäksi nimitettynä oleva on kielitaidon osalta edelleen kelpoinen sellaiseen esittelijän virkaan, johon hän oli kielitaidon osalta kelpoinen ennen tämän lain voimaantuloa.

Ennen tämän lain voimaantuloa määräajaksi esittelijäksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoinen virkasuhteeseen sen määräajan loppuun.

Määräaikaiseksi esittelijäksi virkasuhteeseen yksikieliseen hallinto-oikeuteen voidaan tämän lain voimaan tultua nimittää viimeistään 30 päivänä kesäkuuta 2004 päättyväksi määräajaksi henkilö, joka täyttää laissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset muilta osin kuin tuomiopiirin väestön toisen kielen tyydyttävän suullisen taidon osalta.

7.

Laki**työtuomioistuimesta annetun lain 6 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työtuomioistuimesta 31 päivänä heinäkuuta 1974 annetun lain (646/1974) 6 §, sellaisena kuin se on laissa 214/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

6 §

Työtuomioistuimen jäseneksi ja varajäseneksi voidaan nimittää kaksikymmentä vuotta täyttänyt Suomen kansalainen, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Presidentti, työtuomioistuinneuvos ja jäsen sekä varajäsen on velvollinen eroamaan täyttäessään 67 vuotta.

Ehdotus

6 §

Työtuomioistuimen jäseneksi ja varajäseneksi voidaan nimittää kaksikymmentä vuotta täyttänyt Suomen kansalainen, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu.

Työtuomioistuimen jäseneksi ja varajäseneksi voidaan nimittää 1 momentissa sekä 2 §:n 2 momentissa säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä henkilö, jolla on suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Työtuomioistuimen 2 §:n 3 momentissa tarkoitetut jäsenet tulee nimittää siten, että heidän keskuudessaan on riittävästi sekä suomen kielen taitoisia jäseniä että ruotsin kielen taitoisia jäseniä.

Presidentti, työtuomioistuinneuvos ja jäsen sekä varajäsen on velvollinen eroamaan täyttäessään 67 vuotta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa määräjäksi työtuomioistuimen jäseneksi ja varajäseneksi nimitetty on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määrääjän loppuun.

10.

Laki**patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä annetun lain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään patentti- ja rekisterihallituksen valitusasioiden käsittelystä 26 päivänä kesäkuuta 1992 annetun lain (576/1992) 9 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

9 §

Kielitaitoa koskevana kelpoisuusvaatimuksena yli-insinöörineuvokseksi määrättävällä on suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa määräjäksi määrätty yli-insinöörineuvos on kielitaidon osalta kelpoinen tehtävään sen määräajan loppuun.